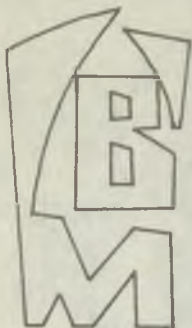

1971 AUGUSZTUS
KISGRAFIKA ÉRTESITŐ

MALBORK-1971

Beszámoló az V.Malborki Nemzetközi Exlibris Biennáléről

1971.junius 5-én ötödikben került megrendezésre a malborki várban a Nemzetközi Exlibris Biennálé. Az első kiállítás nyolc évvel ezelőtt magas mércét állított fel. Wojciech Jakubowski és rendező társai, valamint a biennálék zsűrijei gondoskodtak arról, hogy ezt a színvonalat azóta is magasán tartsák.

Az ötödik kapunyitást érthetően nagy érdeklődés előzte meg. A megnyitó napja előtti délutánon már megindult a vendégek áramlása Malborkba. Már a vonaton összeverődtek az ismerősök s örömmel ismertem fel itt is, ott is budapesti kongresszusi vendégeinket. Szombaton délelőtt számosan kerestük fel a kiállító termet, hol a rendezőség az utolsó simításokat végezte. A malborki vár, a Zamek, a középkorban a német lovagrend központja volt; innen indultak a lovagok a környező lakosság leigázására. A méreteiben is hatalmas, gót stílusban épült vár műemléki értéke kimagasló. A Nogat folyó partján épült. A második világháborúban súlyos károkat szenvedett. A folyó felé eső részét aránylag kevésbé viselte meg a harc, de a másik oldalon az újjáépített falak elütő színe világosan mutatja, hogy a várnak milyen nagy része pusztult el. A vártemplom tornyát is csak nemrégiben építették újjá. Az alsó és felső várat felvonóhid köti össze. Az alsó vár udvaráról nyílik az a boltíves terem, mely a biennálék kiállításának nyújt otthont. Ennek az épületrésznek a legfelső emeletén borostyán-kiállításban gyönyörködhetek a látogatók, míg az udvar másik oldalán, a nagymesteri palota földszintjén gazdag fegyvertörténeti kiállítást rendezett a vármuzeum.

Ullrich Bewersdorff
/NDK/ fametszete

Az V. Nemzetközi Exlibris Biennále hivatalos megnyitása délután 6 órakor volt. Ez volt az első biennále, amelyet nem ragyogó napsütésben nyitottak meg, hanem zuhogó esőben. Ezért azt a fehér-piros szalagot, melynek elvágásával a lengyel kulturális kormányzat kiküldöttje a kiállítást megnyitotta, nem a bejáratnál, hanem a kiállítóteremben feszítették ki. Minden vendéget virággal fogadtak. - A boltozatos kiállítóteremben hatalmas kőagyag vázákban elhelyezett csodálatos szépségű virágcsokrok adtak szint és hangulatot a teremnek s ezzel is fokozták a vizuális élményt.

A megjelentek között sokan voltak, kiket Budapesten, Krakkóban vagy máshol ismerhettünk meg exlibrises kapcsolataink során. A lengyel exlibris-élet minden centruma: Varsó, Krakkó, Lublin, Wrocław, Torun, Łódź, stb. képviselve volt. A kiállító lengyel művészek nagyrésze személyesen is megjelent. /Megjegyzendő, hogy katalógusi fényképeik alapján nehezen lehetett őket felismerni: szerfelett elharapódzott a szakáll-viselet.../ A külföldi gyűjtőket és művészeket Svájcból a Chiesa házaspár, Németországból Bewersdorffék, Leier doktor és Christine Phillips, Szovjet-Litvániából Vincas Kisarauskas barátunk és Vladas Zilius, pár hónapig Varsóban dolgozó tehetséges fiatal grafikusművész képviselték. Magyarországból én érkeztem Ágnes lányommal, ki tolmácsom is volt. Sajnos, éppen az hiányzott, akivel a legtöbb megbeszélőnivalónk lett volna: Klaus Rödel, a dániai Nemzetközi Exlibris Kongresszus elnöke, ki nem kapta meg a beutazási vizumot.

A kiállított művek között örömmel láthattuk egymás mellett a malborkban már jól ismert Diskay Lenke és Fery Antal műveit, valamint az itt először kiállító Kőhegyi Gyula ex librisait. Művészetükről a látogatók elismeréssel nyilatkoztak. Wojciech Jakubowski a rendezőség nevében sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy a magyar művészek közül sokan nem reagáltak a felhívásra. A kiállítási katalógus terjedelemben több mint kétszerese a korábbiaknak / ára is a duplája/, papírja és nyomása is jobb. A borítólap Alina Kalozynska műve, ő készítette a kiállítási plakátot is. Ezen a biennálén is követték azt a gyakorlatot, hogy élő művészek bemutatása mellett az exlibris művészet közelmúltjának egy-egy nagy alakját is kiállítják. Ez alkalommal a modern lengyel exlibris-művészet klasszikusa, Stanislaw Ostoja-Chrostowski valamint a német Michel Fingesten emlékének állítottak. Különösen az utóbbi bemutató volt figyelemreméltó: mintegy 120 műve volt látható remek válogatásban, Mantero doktor gyűjteményéből.

A kiállított művészek országok szerinti csoportosításában a következők voltak: Ausztria /2/: O.Premstaller, E.Schöner, Belgium /2/ M.R.Baeyens, A.Gastmans, Csehszlovákia /10/: J.Halla, J.Hadlac, J.Jemelková, L.Jirincová, J. Kaiser, B.Kobloch, E.Kotrba, M.Ondracek, K.Svolinsky, N.Synecka, Hollandia /2/: C.Andriessen, J.Battermann, Lengyelország /26/: S.Ostojka-Chrostowski, S.Dawski, Z.Dolatowski, S.Dretler-Flin, J.Halicki, W.Jakubowski, A.Kalczynska, W. Kotkowski, W.Luczak, J.Napieracz, J.Panek, H.Pawlikowska, H. Plóciennik, L.Rózga, A.Sielicki, K.M.Sopocko, J.L.Stanecki, E.Stankiewicz, A.A.Waclawski, Z.Wasniewski, S.Wejman, T.Wenhrynolcz, H.Wilkowski, K.Wójcik, G.Wolfke, K.Wróblewska, Magyarország /3/: Diskay Lenke, Fery Antal, Kőhegyi Gyula, Németország /9/: Ellen Beck, U.Bewersdorff, M.Fingesten, K.G.Hirsch, H.Huffert, K.R.Kreissig, H.Olbrich, H.Ott, N.Ott, Olaszország /3/: F.Francesco, P.L.Gerosa, L.Gyarmati, Szovjet-Észtország /5/: J.Arrak, A.Kerend, B.Mäger, E.Okas, V.Tolli Szovjet-Lettország /1/: P.Upitis, Szovjet-Litvánia /11/: V.Antanavicius, G.Didelitė, R.V.Gibavicius, V.Jurkunas, S.Katauskas, V.Kisarauskas, S.Kisarauskienė, A.Kmielauskas, E. K. Kriauciunaitė, P.Repays, M.-P.Vilutis, Szovjet-Oroszország /4/: E.Goljakovszkij, A.Kalasznyikov, E.Mosiev, G.Ratner.

Mint látjuk, a lengyelek száma nem elsősorban arányú livszont érdekes az egyéni modern formanyelvet használó litvánok fokozatos előretörése. Feltűnő a nyugati országok sok jeles művészenek távolléte, azonban a malborki nemzetközi exlibris biennálén nem akarják az európai exlibris művészet keresztmetszetét adni. A zsűri döntései s az ezekkel megjelölt irányvonal esetleg vitatható, mindazonáltal tagadhatatlan, hogy így egy következetes szemlélet érvényesül, mely mellett legalább annyi érvet /ha ugyan nem többet/ lehet felvonultatni, mint ellene. Meg lehetne még jegyezni, hogy a lengyel és litván firmamentumon mindig tűnnek fel újabb

M.R.Baeyens /Belgium/
fanetszete

és újabb nevek. A kiállítási katalógusban még egy figyelemreméltó rovatot találunk: az utolsó két év lengyelországi vagy külföldi lengyel vonatkozású exlibris kiállítások felsorolását. Ezek száma mindkét évben 38-38, ami imponálóan nagy szám főleg akkor, ha tudjuk, hogy nálunk a legszerényebb exlibris kiállítás megrendezése is mennyi akadályba ütközik.

A megnyitó után a díjak kiosztása következett. 14 művész kapott különdíjat /közülük 7 lengyel/. A vár egyik termében megrendezett fogadáson az elkövetkezendő biennálék sikerére is üritettük poharainkat, melyekben természetesen magyar bor volt. A kiállítás emlékére a művészek emlékémet kaptak, Francziszek Duszenko művét. A Múzeum vezetősége sajnálta, hogy a magyar művészek nem tudtak személyesen megjelenni s az ő emlékémeiket én vettem át. A hivatalos fogadás után Wojcisch Jakubowski és felesége Bogna asszony szűkebbkörű összejövetelen látták vendégül néhányunkat.

Vasárnap délelőtt mégegyszer megnéztük a biennálé kiállítását. Ezek az órák a csendes szemlélődés órái voltak. Délután pedig utrakelt a vendégsereg azzal a bucsuzással, hogy: "Viszontlátásra 1973-ban a VI. Biennálén". Hazafelé utunkat Varsóban szakítottuk meg, hol a Szymanski házaspár és Mieczyslaw Bielen baráti vendégszeretét élvezve szőttük további terveinket az elkövetkezendő exlibris-kongresszusokkal, biennálékkal, kiállításokkal és mindenek előtt exlibrises barátságunkkal kapcsolatban.

dr. Semsey Andor

Rozanits Tibor: Improvizáció II. - linómetszet

MAGYAR GRAFIKA

1971

DÜRER EMLÉKEZETÉRE SZÜLETÉSÉNEK 500 ÉVFORDULÓJÁN

A kisgrafika művelői, gyűjtői és barátai bizonyára fokozott várakozással néztek nővér-műfajuk, a képgrafika legutóbbi vállalkozása - a Dürer születésének 500. évfordulóján, a Magyar Nemzeti Galériában, ez év májusában nyitott - kilenctermes kiállítására. Érdeklődésük ezuttal nemcsak az azonos művészeti ágak szólt, hanem a képzőművészetünkben ritka helyzetnek is, hogy ez a kiállítás meghatározott alkalomra és témára született, tehát olyasmire, ami éppen a kisgrafikának sajátos profilja, szellemi-művészi területe.

A legjobb értelemben vett program-művészet az, amelyben az ex librisek és kis méretű rokonaik a könyv születése óta abban jeleskednek, hogy tartalmat, mondanivalót alkalomszerűen és egy-egy személyhez illően, ötletesen, magvasan fejazzenek ki.

Nem ilyen a szakma és a közönség igénye a képgrafikával kapcsolatban, - itt a megadott téma és tartalom olykor gúzsok, vagy korlátnak tűnik a művész által választott tartalomhoz és formához képest, s legjobb esetben is csak illusztratív teendőnek tartják a grafikában azt, amit az alkalom és a téma foglal keretébe.

A Dürerre való magyar grafikai emlékezés tehát egyrészt ebbe a műfaji ellenérzésbe ütközött, másrészt azzal a hirtelen csodálkozással találkozott, hogy miért is kell négy magyar grafikuskemzedéknek Dürer felé fordulnia? - És valóban: ha a téma nem talál meghirdetésre, gazdákra, ugy is alakulhatott volna, hogy néhány magyar grafikus személy szerint, s ki tudja merre felé, megemlékezik egy-egy lapjával a rajz e páratlan mesteréről. Ez a néhány lap aztán ugyancsak néhány hazai és külföldi mértő személyes megbecsülésével lappangott volna magánfalak, majd fiókok, utóbb nagypai relikviák között.

Gyulai Liviusz: Orrszarvut rajzoló férfi - linómetszet

A nagyokra való aktív emlékezés azonban lélekzétvétél is a művészetben, lehet inspiratív erejű, termékenyítő. - Dürer emléke ilyennek bizonyult ezen a grafikai kiállításon. Ha hatvanöt résztvevő művész közül tegyük fel csak háromban mozgott meg az alkalom új asszociációkat, új hu-rokat a mesterhangszeren: az is nagyszerű "alkalmi" - ered-mény lett volna. De ennél több történt: sokkal több művész tudott együttes atmoszférát is teremteni egy régről felénk hangzó hívásra. Megszólt egy meghittebb, lírai hang, a-melynek témája az utas, a vándor, a mesterember, a mester-ségek és a műhelyek dicsérete volt, az állatoké, a növé-nyeké, a Földről csodált csillagoké, és a fantázia, meg az álmok mesevilágáé. Erőteljes, drámai érzülettel megszólaló művek az Apokalipszis, a végítélet témáján tüzesedtek, s a legkorszerűbb formai kifejezésre találtak művészeink koz-mikus víziói.

Gácsi Mihály: Szobrász - linómetszet

Személy és téma szerint felsorolni azokat a művészeket, akik saját pályájukon belül is új, ugyanakkor önmagukhoz hű művészi látással emelték különleges rangra a tisztességes és hívó emlékezés kiállítását, - ennek nem volna értelme, sem helye ilyen rövid terjedelemben. Éspedig azért nem, mert a szereplő négy grafikus-nemzedék huszonöt éves múltja most már egy igen alapos számadásra kötelezi a körünkben elvégzett és a jövőben végzendő kulturális élet területén belül.

Ha ez a számadás csak a csoportos és egyéni kiállítások, művek és alkotók eredményeinek viszonylag objektív felmérésén múlna, az csak sok mérlegelő munkával járna, de ugyanakkor hasznos utravalóul is szolgálna a további teendőkre. Ha azonban egybevetnénk az alkotók eredményeit és erőfeszítéseit a róluk szóló negyedszázados kritikával: ten-

geri kigyóvá válnék a jelenségek elemzése, s a fától nem látszanék az erdő. Az egymásnak, majd önmagunknak is ellentmondó kritikai vélemények egybevetése tanulságos tudományos munka tárgya lehetne, főleg akkor, ha annak tanulságaitól a kritika magabizáltságát, önkritikáját remélhetnénk a jövőben, s ha azzal tudnánk magunkat biztatni, hogy a művészet karavánja ez alatt a felmérési időszak alatt legalább zavartalanabban folytathatja haladását. S ha nem is természetesen dolog a művészet és a kritika kétfelé ágazása, összetartozásuk, kölcsönösségük egyensúlyának felbomlása, a művészek azért tudnának továbbra is lelkesen alkotni, - ámde a kettő között áll az érdekelt fél, az akiért, akinek a művészetet szolgálni akar: a közönség. A különbség dib-dábol ebben a rendellenességben, nem tudja mihez tartani magát, mert a művészet megnyilvánulása és a kritika megjelenése között csak egyetlen természetes összefüggést találhat, azt, amit a természetben a villámlásra következő mennydörgés között tapasztal.

Tekintsük csupán a mai magyar grafikára alkalmazott két fő - elvi - megállapítást. Az egyik fajta kritikai álláspont magáévá tette a grafika "nagy kiugrása" után, az egyhelyben toporgás, majd a statikus, majd a megtorpanás jelzőjét és álláspontját. /Itt nem említjük a kritikáknak azt a fajtáját, amely ennek a művészeti ágának a fejlődését, - szintvonal ingadozásait okos, hasznos, és pozitív módon mérlegelte/. A természetben és az egzakt tudományok mindegyikében tapasztalhatók a fejlődésnek bizonyos törvényszerűségei. Szabályszerű, ugrásszerű folyamatok, stagnálások és fejlődési modulációk. Vannak ősai ismereteink, sosem vitatott tudásunk arról, hogy a gyermek kihordásának, a gyümölcs beérésének megvan az ideje. Ezeket módosíthatják különböző biológiai, vagy meteorológiai tényezők. Ha azonban a grafika fejlődésében - teszem azt a kihordási idejében - nem következnek be a koraszülés: akkor az toporgásnak minősül. A gyümölcs érése megkívánja a napfényt, de a kritika meg akarja sürgetni érést, furcsa módon, olykor jégesővel, vagy borús idővel. Ha aztán ennek ellenére szép-jó termés születik, - akkor a kritika csodagyerekeknek tekinti a grafikát, új s újabb meglepetést vár tőle.

Azt hinné az ember, hogy ebben a csodagyerek-hitben a büszke szülő hiúsága mellett a hívő és jószándékú várakozás is rejlik. Ez megbocsátható lenne. De a kritikai dorgálások zöme nem ezt a benyomást tesz ránk. Valahogyan úgy viselkedik a kritika, mintha azt keresné mindentáron: ki az oka annak, hogy a gyermek elkényeztetett lett? Igen, hiszen egy-két esztendőn át a képzőművészeti ágak közül éppen a grafika szerepelt eminensként és éppen a kritikában. Le kell tehát törni a szarvait, s meg kell találni erre a legmegfelelőbb alkalmat, azt ahol bizonyára csak csúfot vallhat.

Ágotha Margit: Szentek - fametszet

Nos ilyen alkalomnak ígérkezett az "alkalmi" kiállítás, a "meghatározott témával". Lássuk, hogy ez a fürge, ötletes, mesterségtudó gárda hogyan birkózik meg ezzel a téttel. A kisebb kritikai tévedések közé tartozott, hogy megállapított, miszerint a jó művésznek nincsen alkalomra szüksége - dátum szerint - mivel a kiállítás időpontja előtt két évvel készítette magasan kiemelkedő, témára álló műveit. A kritikus elfelejtett aziránt tudakozódni, hogy ez a kiállítás - a szokott programozástól eltérően - két évvel korábban indult utjára, s hogy a művészt egyedül az alkalom, az évforduló és Dürer életművének felidézése inspirálta ezekre a művekre.

A zenében és a költészetben a "programművek" fontos, előkeltő, és főleg maradandó, tehát halhatatlan helyet töltenek be, áll ez a képzőművészet multjának sok-sok hatal-

mas alkotására is. És e kiállítás alkalmával áll arra a nagyszerű zeneműre is, amelyet Szokolay Sándor Dürer Apokalipszis-fametszeteinek inspirációjára írt, abban a tudatban és lelkesültségben, hogy a magyar művészetek találkozáját teszi ezzel is meggyőzővé, hatékonyá./Megjegyzem, a művészeti kritikások közül éppen a dorgálóknem vettek részt ezen az ősbemutatón, akár önhibájukon kívül, de nem is tettek tanubizonyságot arról, hogy jónak látnák művészetünk bontakozását abban az együttesben szemlélni, a-hogyan bármely nép kulturáját szokás és helyes közös, vagy műfajonként egymástól eltérő szimptomákban is értékelni./

Nem ez a szívélyes forum - a Kisgrafika Értesítő - az, ahol válaszolni kell a kritikai ártalom válfajaira, - például az egyes művészeket, majd a művésznemzedékeket egymás ellen kijátszó dicséretes és dorgálásos technikájára.

Fogjuk hát rövidre az aktuális tétet: a Düreremlékkiállítás a mai magyar grafika négy nemzedékének egyik próbaköve volt. Azt sejtettük, hogy a jól körvonalazott, okosan, és nem feladatszerűen meghatározott tartalom: képes telítettséget, fűtést, gondolatot, feszültséget egyénenként is újatlató képzeteket, belső és formai hasonlatokat ébreszteni a művészekben. Balgaság lenne itt azonos invenciót várni minden egyes művésztől, vagy akár azt, hogy Dürer művészete, életműve mindenkit témaszerűen mozgasson meg. Nem volt ez dolgozatírás. A rendezés csak arra törekedett, hogy azokat a műveket, s lehetőleg különböző nemzedékek anyagából vonja közös - düreri - atmoszférába, amelyek valóban hozzájárultak a tiszteletadáshoz, ahhoz a csodálatos dologhoz, hogy embervilágunk megannyi nagyivelésű, ugyanakkor baljós célvetése, gondja és hívése közepette: egy m ű v é s z, egy félévezred előtti a maga csodálatosan embernek, jövőnek, humánumnak elkötelezett világával: egybe tudta hívni Európa népeit, közös gondba és ünneplésbe.

B. Supka Magdolna

A MAGYAR GRAFIKAI KIÁLLÍTÁS - 1971 "DÜRER" pályázatának díjnyertesei:

A GYULAI VÁROSI TANÁCS VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK 12.000 Ft-os díját CSOHÁNY KÁLMÁN, a BEKES MEGYEI TANÁCS VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK 10.000 Ft-os díját KONDOR BÉLA, a MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MŰVÉSZETI ALAPJÁNAK 10.000 Ft-os díját STETTNER BÉLA, a SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSÁNAK 10.000 Ft-os díját RÉKASSY CSABA kapta.

Rékassy Csaba:
Tájkép /Luna/ -
rézmetasztet

Új mecenására talált a kisgrafika. A Balatoni Múzeum lelkes munkatársai - Dr. Sági Károly igazgató és Poór Ferenc, aki gyűjtő is - a KBK segítségével ebben az évben már több exlibris kiállítást rendeztek a múzeum aulájában. Az első a "Bor és szőlő az exlibriseken" című, a Mezőgazdasági Múzeumban tavaly bemutatott kiállítás volt. Ez a tárlat a balatoni főszezon alatt 1971 július-augusztusban több tízezer látogatót örvendeztetett. Szeptemberben mutatják be a "Virág az exlibriseken" című Semsey Andor gyűjteményéből válogatott kiállítást, majd az ősz folyamán rendezik meg a Múzeum által meghirdetett kisgrafika pályázatra beérkezett lapokból a "Balaton az exlibriseken" c. tárlatot. A pályázat díjnyertesei: Diskay Lenke, Kőhegyi Gyula és Fery Antal. - Még az idén szeretnék kiállítani a vizek élővilágával, illetve a víziközlökedési eszközökkel kapcsolatos kisgrafikákat is.

A Balatoni Múzeum kétévénként fog hirdetni kisgrafika pályázatot, és reméljük Körünk segítségével az ideinél - minőségben ill. mennyiségben is - eredményesebbet. A Múzeum több grafikkussal elkészíttette saját cserelapjait, hogy kisgrafika gyűjteményét ilyen módon is gyarapíthassa. Foglalkoznak a magyar kisgrafika-művészek oeuvre-listáinak összeállításával is. A közeljövőben beinduló nyomdájuk biztosíték arra, hogy valamennyi kiállításuknak maradandó és méltó nyoma maradjon.

JÓZSA JÁNOS

Józsa János fiatal művész, már amennyiben nálunk minden negyven év alatti alkotót "fiatal" művésznek titulálnak. Szülővárosában, Debrecenben él és dolgozik és mégsem csak "helyi nagyság", mert alkotásait az egész ország ismeri, sőt határainkon túl is neve van. Egyre jobban decentralizáló képzőművészeti életünk eredményeinek dokumentálására Józsa János életét és művészetét példaképpül lehetne állítani; igaz, ehhez hozzájárul Debrecen művészetpártolásának dicséretesen magas foka is /művésztelep, díjak stb./ ugyanugy, mint a művésznek a helyi adottságokon túllépő s az országos képzőművészeti élettel állandóan kontaktust tartó tevékenysége is.

Művésztünk 1936. november 7-én született Debrecenben, népes kisiparos családban. Az apa, a kovács és lakatosmester munkás hétköznapijaiban nemcsak a munka teremtő voltát, az anyag tiszteletét s ellenállásának a legyűrését tanulta meg, amelyet művészetében is hasznosít, a népes család pedig korán a tudatába véste, hogy az emberréformálás s a boldogság iskolája a kisebb közösségekből a nagyobb közösségig való uton át vezet.

A tehetséges debreceni kisdíjak művészetek iránti érdeklődése eléggé korán jelentkezett. Alig tizenhárom éves, amikor már tanul a debreceni képzőművészeti szabadiskolában, ahol Menyhárt József, Veress Géza és Balla László vezették első lépéseit és hogy nem is eredménytelenül, an-

nak bizonyosságául szolgál, hogy felvették a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba, ahol Szinte Gábor és Komjáthy Gyula tanítványa volt. A festészet mellett mindig érdekelt a grafika is és ebben Menyhárt József inspiráló hatását kereshetjük. Technikai felkészültségét később, az iskolában kapott alapokra saját maga fejlesztette ki s emelte igen magas színvonalra.

Debrecen városa nem engedte ki büvköréből. 1956-ban megnősült s végleg szülővárosában telepedett le. Megélhetését 1957 és 1961 között a reklámdekoráció és a merkantilgrafika biztosította; festészettel, szabad grafikával ezekben az években szinte csak pihenésképpen foglalkozott. A reklámgrafika sajátos törvényei, a nem egyszer rutinmunkának minősülő megbízások festői és grafikai világára visszahuzó erőt jelentettek, de mikor - 1961-től - önálló művészként dolgozik, nagyon rövid időn belül ezt is sikerül levetkőznie. Bár reklámgrafikus korszakában is jelentkezett már helyi és országos tárlatokon, 1961 után alkotásait ott találhatjuk ugyyszólván minden rangos képzőművészeti megnyilvánuláson /Alföldi- és Szegedi Nyári Tárlatok, a Stúdió kiállításai, Miskolci Biennalék stb./; - nyolc egyéni kiállítása pedig /1962: Debrecen, Gyula, 1964: Budapest, 1965: Budapest, Debrecen, 1966: Debrecen, Hajdúszoboszló, Hajdúszörmény, 1967: Balmaújváros, Derecske, 1968: Budapest, 1969: Debrecen, Pécs, 1971: Kaposvár/ arra mutat, hogy művészetének kedvelői egyre jobban és egy-

re többször igénylik alkotásait. Ezek az egyéni kiállítások nemcsak vitathatatlan tehetségét bizonyították, de szín- és vonalkulturájának sajátos arculatát, művészetének állandó elmélyülését és fejlődését is. A Fiatal Képzőművészek Stúdiója tagsága mellett ma már tagja a Képzőművészeti Alapnak s a Képzőművészek Szövetségének is.

Közel öt év óta már külföld is megismerhette alkotásait, 1965-ben Németországban /Lipcse/ és a Szovjetunióban kollektív kiállításon szerepelt, 1966 évi bulgáriai tanulmányutja eredményeképpen pedig Sumenben mutatkozott be egyéni kiállítással. 1969-ben egész sereg külföldi kiállításnak volt a részvevője /Bulgária, Szovjetunió, Csehszlovákia, Olaszország: I. Nemzetközi Fanetszet Biennálé/, 1970-ben pedig Olaszországban a Nemzetközi Grafikai Kiállításon szerepeltek alkotásai.

Bár a kiállításokon való bemutatkozás nélkülözhetetlen velejárója és szükségszerű feltétele minden művész életének, nem közömbös a kritika és a közönség reagálása, valamint a kapott díjak, elismerések sem. Nemcsak azért, mert fémjelzik egy-egy művész alkotói munkásságát, de azért is, mert újabb ösztönzéseket adnak. Az elismerés kötelez: A művész önkontrollja meglehetősen helyett jobb előrelépésre, - igényesebb alkotásokra ösztönöz. Józsa János e téren nem panaszkodhat. 1963-ban megkapta a Munkácsy emléklapoktet, 1965-ben, a Lipcsei Nemzetközi Könyvművészeti Kiállításon pedig az ezüstérmes hódítót el. 1966-ban neki ítelték a Stúdió grafikai díjának második fokozatát, 1967-ben pedig Medgyessy emléklappal tüntették ki. Mindez egy viszonylag fiatal művésztől igen szép eredmény és biztosíték arra is, hogy az eddigi sikereket magasabb csúcok is követni fogják.

Íróról, művésztől, aki együtt élt vagy él korával, azt szokták mondani: "Az élet ütőerén tartja a kezét". Ebben a mondásban azonban van egy ki nem mondott, de kiérzhető negatívum: Egy kicsit kívülről nézik a világot. Józsa János nem kívülről követi hazája s az emberiség nagy sorskérdéseit, hanem bennük és velük él, mindent magában hordoz, mint harsány örömet vagy vérző sebet, aszerint, hogy előrehaladásról, vagy retrográd eszmék ideiglenes felülkerekedéséről van szó; a kor problémái, ellentmondásai, szorongásai és összetettsége alakítja ki emberi profilját, amelyet művészte igyekszik saját együttérzésén vagy indulatain keresztül maradéktalanul visszaadni.

Művészetében - s ez festészetére éppen olyan jellemző, mint grafikájára - a civis hagyományoknak megfelelően első sorban a valósághoz való ragaszkodás jellemzi, anélkül hogy akár a natura szolgálja másolására, akár a szokványos realizmus kitaposott utjaira kényszerülne. A tárgyias témák mellett ott, ahol vágyak és érzelmek, gondolatok és igazságok

kifejezésére törekszik, vagy a megfoghatatlan birtokbavétele érdekében átlépi a tudatküszöböt, használja a szürrealizmus stílusjegyeit is, de ezekből az alkotásaiból sem hiányzik a valóságtartalom és ez ad hitelességet, belső erőt, esztétikai rendet munkáinak. Nem játékos művész, bár - az asszociációkkal való alkotói módszere sokszor a zsonglőrökös határait surolja, de vajudva alkot, témáit sokáig érleli s hordozza alkotó tehetsége méhében. Tudja, hogy a művészet a legkomolyabb játék, a tudat- és korformálásban egyaránt megvan a szerepe s azt is tudja, hogy a művészi alkotásnak csak akkor van hitele, ha korszerű eszközökkel vall koráról és mindig megmarad emberközelinek, érthetőnek - nemcsak a művészet inyencei, de mindenki számára, - aki tiszteli és igényli a nem önmagáért való szépet.

Józsa János festészetére elsősorban az jellemző, hogy grafikusai hagyományként formáit - legyenek azok tárgyak, tájak, vagy emberek - széles vonalakkal zárja le s ha ebből későbbi fejlődése során enged is, végleg nem mond le róla, mert mondanivalója dinamikájának ez ad szilárd keretet. Képre váltott élményei a testszerűség hangsúlyos ki-

fejezése mellett tele vannak ritmikával, egyfajta modern, színekkel-vonalakkal megkomponált zenével, amelyben a vezérszólamot a tömör, mély hangok, a kiséretet a téma belső súlyának könnyed kifejezése játssza. Fokozatosan tért át a nagy méretekről a kisebbekre, megtanulja a tömörítés zsufolás nélküli módját, a lényegretörés sallangmentes módszerét s mellesleg azon kevés festőnk közé tartozik, akik nem szégyenlik a színeket. Kolorizmusa élénk s csak elvétve harsány. Expresszivitásában nem a külső silusjegyek, hanem a lélek gyakran változó, ideges rezdülései az uralkodók; halk, visszafojtott mondanivalóihoz az élmény tudatos kifejezéséül a színek felfokozó erejében keresi és találja meg önálló festői világát.

Mint grafikusról, úgy érezzük, hogy Józsa János változatosabb, kort és életérzést jobban kifejező, technikailag- tematikailag sokoldalubb s ugyanakkor maradandóbb művészetet produkál. A szándék és az igény, az elképzelés és a megvalósulás összhangja itt zavartalanabb, egyértelműbb, összetettségében is világosabb. Ez kiváló rajztudása mellett technikai felkészültségének magas fokában is megnyilvánul. A rézkarc titkainak éppen úgy birtokában van, mint a fa- és linometszetnek, vagy a litográfiának. Hol a vonal,- hol a foltok,- hol a kettő együttese uralkodik grafikáin, amelyekben a tárgyi valóság és az érzelmi világ, a kötött téma és a szabad asszociációk jelentkeznek a legmagasabb művészi igénnyel és mives megvalósítással. Tisztán vonalas rézkarc-önarcképe a jó önportré iskolapéldája lehetne, de ugyancsak elismerőleg kell megemlékeznünk - elsősorban réztechnikájú - könyvillusztrációiról is /Radnóti stb./, amelyekben többszörös kompozíciói úgy épülnek a központi gondolati-hangulati mag köré, hogy az illusztrált írásoknak nemcsak a hangulatát, értelmét adják vissza, de a grafika nyelvén kifejezik az írói alkotás rejtett szépségeit. Szabad grafikáiban jelképrendszere összetett, de egyértelmű, modern, de közérthetően kifejező, s ahol az ironia, a groteszk, vagy a guny fegyveréhez nyul, ott sem bántó s cha.

A kisgrafikában, köztük az ex librisben már biztosan Menyhárt József keze alatt kapott egészséges indítékokat. Nagyobb kedvet azonban csak az utóbbi években érzett hozzá. A budapesti nemzetközi ex libris kongresszusra kiadott "Magyar kisgrafika 1970" c. munkában már örömmel láttuk viszont "Ex libris Moni" c. linometszetét; a többrészes modern asszociációk szövevényes rendszerén alapuló és szokatlan módon egyéniesítő "narratív ex libris" igen jó példája, de ugyanezt mondhatjuk el Tóth Béla részére készített ex librisének hagyományos és modern motívumokat ritka szintézisbe összefogó könyvjegyeről, a Cseke Béla részére készített, játékoságot és könnyedséget, konstruktivista törekvéseket diadalra vivő, a vonalak, foltok, szemcséző metszéspengoldások és vonalhálók ritka tökélyvel összefogott lapjáról is. Az "ex libris Szabó Béla" egyfajta grafikailag

megfogalmazott detektívregény, a "bűnös" azonban ismert, illetve az első pillanatban felismerhető. Kár, hogy a művész nem vett részt a budapesti kongresszussal kapcsolatos ex libris kiállításon; biztos, hogy a nagy nemzetközi mezőnyben is felfigyeltek volna ex libriseire. A Budapesti kongresszusról szóló külföldi beszámolók a Dürer-pályázat harmadik díjának nyerteseként mindenütt Józsa János alkotását tüntetik fel. A hír - sajnos - nem igaz, bár Józsa színvonalas alkotásai minden bizonnyal díjat érdemeltek volna.

Debrecennek a magyar ex libris művészetben hajdan elfoglalt előkelő szerepe /Ajtósi Dürer Céh, díjak stb./ és ex libris művészei /Menyhárt József, Várkonyi Károly stb./ köteleznek. E kötelezettségnek Józsa János "tisztá szívvél", nagy talentummal, ritka grafikai erényekkel tesz eleget, nemcsak, mint a debreceni kisgrafika ragyogó multjának méltó folytatója, de megújítója is. Bár mennyiségileg még keveset alkotott, mint ex libris művésztől már eddig is sokat kaptunk tőle. Mi azonban még többet várunk, nemcsak Debrecen, de az egész magyar kisgrafika érdekében. Az a tény, hogy Debrecen városa Józsa patriotizmusát és művészi eredményeit műterem-lakással honorálta, biztosan hasznos befektetés: A város nemcsak a művészt, de önmagát is megtisztelte vele. Követésre érdemes példa minden művészetszerető és pártoló városunknak.

Galambos Ferenc

14. INTERNATIONALE
EXLIBRIS-KONGRES
NELSINGÖR-DANMARK
24.-27. AUGUST 1972

DÁNIA - 1972

Az 1972. évben Dániában Helsingörben tartandó XIV. nemzetközi kongresszus és kiállítással kapcsolatosan a következőkről értesítjük tagjainkat. -

Bár a hivatalos értesítés csak néhány mondatra szorítkozik, egyelőre az alábbiakat közölhetjük.- A Kongresszust 1972 augusztus 24., 25., 26-án a dánia Helsingör városában a Kronborgi kastélyban. - A kongresszus részvételi díja, három napos étkezés és szállás a kastélyban lévő Hotel Marienlyst-ben 600.- Dán Korona, illetve 80 USA dollár. Személyes érdeklődésünkre közölték, hogy ha valaki nem óhajtja igénybevenni a szállást és étkezést, abban az esetben a kongresszus részvételi díja 30.- Dán Korona.- Tudomásunkra adták azonban azt is, hogy a privát szoba sem olcsóbb - ha egyáltalán lehet kapni - mint a szállodai elhelyezés.

Amennyiben az általuk ajánlott szolgáltatást vesszük igénybe, az az előny származik belőle, hogy minden egy helyen van, u.m. a kongresszusi hely, étkezés és szállás.

Kérjük tagjainkat, hogy egyelőre kötelezettség nélkül közöljék titkárunkkal, hogy kik tervezik a kongresszuson való részvételt és hány személlyel. - Kellő számú jelentkezés esetén ugyanis felvesszük az IBUSZ-szal a kapcsolatot, hátha előnyösebben jövünk ki, ha itthoni szervezésben bonyolítjuk le a szállást és étkezést.

A cseh exlibris gyűjtő egyesület, mint minden évben most is megrendezi az évenkénti gyűjtő és művész találkozót.-Az előzetes értesítés szerint szeptember 18 és 19-én rendezik meg a találkozót a Pardubice melletti Chrudimban.-Részletes tájékoztatót és programot később küldenek.

Az ez év májusában Lipcsében megrendezett Nemzetközi Könyvkiállításon a Szovjetunió igen szép kis füzetet jelentetett meg "Fametszet a könyvillusztrációban" címmel.- A füzetben Faworski, Píkov, Konstantinov, Gontscharov, Chishinski, Bisti, Jakutovitsch, Noskov stb. illusztrációi szerepelnek.-

EX
LIBRIS

KLAUS
RÖDEL

m-7

GERMAN RATNER

Halk, szerény, szimpatikus egyéniségét a budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus alkalmából volt módunkban megismerni és megszeretni. Ex librisei megelőzőleg ritkán jutottak el a magyar gyűjtőkhez; az Országos Széchényi Könyvtárnak a szovjet ex libris ötven évét bemutató kiállításán /1967/ szereplő anyaga, ha tetszett is, kevés volt ahhoz, hogy érdemleges ítéletet alkothattunk volna róla. A budapesti kongresszus nemzetközi ex libris kiállításán bemutatott ex librisei, az erre az alkalomra kiadott mappája és a magyar gyűjtőknek ajándékozott lapjai azonban mindenkít meggyőztek arról, hogy German Ratnerben a mai szovjet ex libris művészet egy teljesen egyéni hangu, kitűnő felkészültségű és sajátos stílusú képviselőjét kell köszöntenünk.

German Ratner középkori művész, már tul az ifjúság forrongásain, de innen az öregkor bölcsességén és szükség szerű fásultságán. 1933-ban született Moszkvában. A Moszkvai Építészeti Főiskolán szerzett diplomát, de mint építész alig dolgozott; 1957 után diszlettervezőként tevékenykedett

ИЗ КНИГ А. ЛЕВИЦКОГО

1969.

Kalinin város Drámai Színházában. Közel huszonöt darab disz-
leteit tervezte meg, amelyeket a színházi és képzőművészeti
kritika mindig kellő elismeréssel fogadott. Ezzel egyidőben
kezdett festeni is és grafikával foglalkozni.

Olthatatlan szerelme a tenger iránt két évi - de mű-
vészileg is igen hasznos - kitérőt hozott az életébe. 1965
és 1967 között, mint egy modern Szinbád, mint egy halász-
flottilla matróza bejárta az Atlanti óceán legészakibb és
legdélibb részeit és nemcsak a tenger munkásainak férfias,
változatos életét ismerte meg, de rengeteg olyan élményt is
elraktározott magában, amelyeket később, mint művész, bő-
ven kamatoztatott. Tengeri utjainak eredménye volt az "At-
lantika", "A grönlandi tenger" és "A messzi tengeren" című
három metszetsorozata, amelyek a tengerrel mindennapos kap-
csolatban álló szovjet nép körében is nagy elismerést hoz-
tak a művésznak, a legkényesebb izlésű műkritikusoktól az
egyszerű kétkezi munkásokig egyaránt.

Festményei és grafikai igen sokat szerepeltek egy e-
gyéni, mint kollektív kiállításokon, egy belföldön, mint
külföldön egyaránt. Egyéni tárlatai közül a kalinyini/1958/
a voronyezsi és tallini /1966/, a leningrádi /1967/ és a

második tallini /1969/ nemcsak állandó fejlődését tanusították, de az azzal arányban álló elismerést is meghozták a részére. Hazai kollektív kiállításai közül a Fiala Művészek negyedik /1958/, ötödik /1959/, hatodik /1961/, hetedik /1967/ és nyolcadik /1969/ tárlatán való szereplését, az 1960-as, 1965-ös és 1967-es "Szovjet-Oroszország" c. kiállításokat, az Októberi Forradalom ötven éves jubileumára /Moszkva, 1967/ és a Komszomol ötven éves évfordulójára /1968/ rendezett kiállításokon való bemutatkozását, a Moszkvai Művészek Metszetkiállítását /1969/ és a Vilniusban megrendezett Összövetségi Metszet-Kiállítást feltétlenül meg kell említenünk. Külföldi festményeket és grafikákat bemutató kollektív kiállításai között nem kisebb szerepelnek, mint az Expo 67 /Montreal/, a Sao Paulo-i Modern Festészeti Biennálé, az osakai Expo 70; ezek adtak művészetének alkalmat arra, hogy a határokon kívül is megismerjék és megbecsüljék művészetét.

Az ex librishez 1964-ben kapott kedvet; nagy szerepe volt ebben a szovjet nép magas könyvkulturájának éppen úgy, mint a műfaj iránti fokozott érdeklődésnek és a Moszkvai Ex Libris Gyűjtők Egyesülete egyre fokozódó aktivitásának.

Ex librisei ott szerepeltek az 1965. évi lipcsei Nemzetközi Ex Libris Kiállításon, az 1967. budapesti és lódzi szovjet ex libris kiállításokon, 1969-ben a IV. Malborki Ex Libris Biennálén és Pznanban a moszkvai ex libris művészeteket bemutató kiállításon, végül a budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus reprezentatív kiállításán.

German Ratner ex libris munkássága napjainkig mintegy 150 lapra tehető. Bár a grafikai technikák mindegyikében egyformán járatos, egyéniségéhez a plasztikmetszet áll legközelebb. Százötven ex librise közül husz litográfia, négy rézkarc, a többi pedig plasztikmetszet. Így ex libris művészetét is elsősorban plasztikmetszetű lapjain keresztül kell megközelítenünk. Legfőbb erénye az egyéni jegyeket mindig magukon hordó alkotásainak metszőtechnikai, témabeli és kompozíciós változatossága. Az építészeti idéző konstrukтив képi megoldású épületegyüttesei és szerkezeti részei /ex libris S. Piilman, ex libris Bejlinszon/ ugyanugy, mint a régi orosz városokat és házakat megőrzítő lapjai /ex libris Koroljuk, Mecseva stb./ A tenger szerelmesét hajókat, kikötőket, a tengerészélet sok-sok epizódját megőrzítő ex librisei /ex libris A. Marmor, A. Lebicskog stb./ állítják elének. Állatábrázolású és zsáner ex librisei pedig /ex libris A. Marmor, ex libris V. Prolov stb./ a természethez való közelállását és az emberekhez fűződő bensőséges kapcsolatát érzékeltetik. Viszonylag kevés az alakos lapja; az embereket sokszor csak sziluettként, mintegy mellékesen építi bele kompozícióiba, de ez nem lebecsülés, hanem a gondolati - és nem művészi - rövidítés olyan megoldása, amely néha többet mond, mint a részletező előadásmód. Kompozícióiban a zsufolt előadásmódban éppen olyan otthonos, mint a leegyszerűsített képi nyelvű, levegős, egyszerűségükben is sokatmondó megoldásokban. Az utóbbiak közé sorolhatjuk egy-egy képi jellel felgazdagított monogrammos ex librisei. A metszőtechnika szempontjából több periódust különböztethetünk meg German Ratner ex libris művészetében. Kezdetben a fekete-fehér egyensúlyának hagyományos megoldására törekedett, realista munkáinak árnyékolását is a szokványos módon oldotta meg /Iz knig Mecseva, V. Ivanova stb./, később az alig megbontott feketék uralkodnak a lapjain, amelyek

EX LIBRIS
VAGN
CLEMENSIN

1970

azonban a nagy fehér felületen a szüszavú alkotások igen jó példaképei /Iz knig T. Sz., ex libris Raimo Pullat stb./ Ezek után a bonyolultabb, szinte lapról-lapra változó metszőtechnika veszi át az uralkodó szerepet, ahol úgy a tiszta fehér, mint a tiszta fekete szinte teljesen hiányzik; felbontásukat hol vonalakkal, hol pontozással, hol szemcséző modorral oldja meg, de vannak szinte eddig ismeretlen metszőtechnikai bravurjai is. Mai alkotásai megint csak a fekete és fehér osztatlan uralmát prezentálják, széles, eset-vonásszerű sávok, geometrikus és szabálytalan síkidomok váltakoztatásával /ex libris A. Ryszkiewicz stb./ E technika igen ritka az ex libris művészetben, talán azért, mert még kevesen sejtették meg benne a felfokozott drámaiságot, a jelképek érthető hieroglifáit, a ritmus hatáspezsditő erejét.

Ugy érezzük, hogy German Ratner fejlődése nem egy meg-
lepetést tartogat még a számunkra. Kivánjuk is ezt neki,
ugy a szovjet, mint az egyetemes ex libris művészet érde-
kében.

G. F

CONRAD GYULA

A művészeti hivatás - bármelyik ágáról is legyen szó a művészetnek - századunk közepéig nem volt valami kívánatos a polgári családokban. Tény, hogy a művészet csak keveseknek adott biztos megélhetést s az anyagi okok mellett a társadalmi megbecsülés bizonyos fokú hiánya is közrejátszott abban, hogy a polgárság a családon belül mindent elkövetett, hogy gyermekei a "kétes" művészi pálya helyett "tisztas" polgári foglalkozást válasszanak. Ez azután a legtöbb esetben sikerült is; ha azonban az érdekelt fél polgári foglalkozása mellett illetve ellenére sem mondott le a művészi becsvágyról, az tiszta nyereség volt a művészeti élet szempontjából. Így történt ez a neves festő és grafikus: Conrad Gyula esetében is.

Conrad Gyula 1877. június 23-án született Budapesten. Már középiskolás korában sokat és jól rajzolt s minden vágya az volt, hogy elvégezze a Képzőművészeti Főiskolát. Családja azonban ragaszkodott a polgári foglalkozáshoz és Conrad Gyula engedett a családi kívánságnak: elvégezte a Kereskedelmi Akadémiát és egyik budapesti nagybankban helyezkedett el.

Biztos polgári egzisztenciával a háta mögött Conrad Gyula az akadémiai képzés helyett magánúton képezte magát, mert élete értelmét a képzőművészetben látta és nem tudott róla lemondani. Szabad idejében rengeteget rajzolt, perspektívát és művészeti bonctant tanult, majd beiratkozott Vajda Zsigmond akt-tanfolyamára. Vajda Zsigmondtól, a Székely, Lotz és Benczur-tanítványtól, a kitűnő portréistától és freskófestőtől igen sokat tanult, de a festészetről, amelyet csak nappal lehetett űzni - csakhamar lemondott és mohó érdeklődéssel fordult a grafika felé, melynek műveléséhez a szabad esték is alkalmasak voltak. A grafikai technikákat /rézkarc, fametszet, litográfia/ a művészi magyar sokszorosító grafika megalapítójától, Olgyai Viktortól sajátította el és csakhamar a vezető grafikusok közé küzdötte fel magát. Első művészi értékű grafikáját /Aratás c. fametszetét/ 1904-ben készítette, első rézkarcát pedig 1905-ben. A hivatalos körök is csakhamar felfigyeltek rá: 1905-ben kiállított rézkarcáért Állami díjat kapott s ugyanezt

megkapta 1906-ban is. A két Állami díj mellett háromszor nyert még el különböző ösztöndíjat s ezeket arra használta fel, hogy Münchenben és Párisban tovább képezze magát. Bár önálló kiállítása nem volt /nem volt túl termékeny művész/, 1905-től rendszeresen résztvett az országos jellegű és egyéb grafikai kiállításokon. Alkotásai külföldön is /Milano, London, Zürich, Chicago, Boston, Philadelphia, Cleveland, Tokio, Varsó stb./ megérdemelt feltűnést és sikert arattak. Milanóban dicsérő elismerést, Varsóban és San Franciscóban "mention honourable"-t kapott. Nemcsak a tárlatlátogató közönség, de a szakmabeliek is megbecsülték és amikor megalakult a Magyar Rézkarcolók Egyesülete, a művésztagok őt választották meg igazgatónak. A külföldi magyar grafikai kiállítások megrendezésének egész sora fűződik a nevéhez. Műveiből itthon a Magyar Művészet és A Gyűjtő, külföldön pedig a The Studio közölt több reprodukciót. Karl Rosner ragyogó kiállítasu "Ungarske Kunstnertresnitt" c. könyve /Oslo, 1935/ három nagyméretű fametszetét közölte.

Varga Nándor Lajos a magyar grafika multjának fáradhatatlan kutatója Conrad Gyula grafikai oeuvre-jét "Adattár a magyar metszőművészethez II." c. kitűnő s mindössze 99 példányban megjelent munkájában /Budapest 1945/ állította össze. /Habent sua fata libelli: E könyv, amelyet hosszú éveken keresztül hiába igyekeztem megszerezni, Conrad Gyula halála után az ő hagyatékából került egy váci utcai antikváriumon keresztül a birtokomba/. Varga Nándor Lajos ösz-

szeállítása 1904 és 1940 között 89 réztechnikájú lapot /86 rézkarc, 2 borzolás, 1 foltmaratás/, 47 fametszetet és 6 litográfiát sorol fel; ezek mind szabad grafikák. Ez az összeállítás azonban korántsem teljes, hisz Conrad Gyula 1940 után is dolgozott, azonkívül hiányoznak a felsorolásból Conrad Gyula exlibrisai, amelyeket pedig a szerző a kötet többi művésznél mindig számbavesz.

Conrad Gyula szabad grafikai tulnyomórészt városképek; Olaszországi /Volosca, Velencei emlék, Porta Sanmicheli, Palazzo Ducale, San Giorgio Maggiore, Milánói dóm, Capri/ albániai /Berati hid, Az Osum partján stb./ budapesti /Országház a Gellért hegyről, Dunapart a Mátyas templommal, Kirátság a királyi várból stb./ és egyéb hazai /Pécs, Tihany, Esztergom, Szentendre, stb./ emlékek rézkarcban, fametszetben vagy kőrajzban való megörökítései. De készített népi tárgyú életképeket /Aratás, Búcsusok, Favágók, Vásár, Kubikusok stb./ portrékat /Dohnányi Ernő stb./ és bibliai tárgyú kompozíciókat /Három királyok, Jézus születése, Bevonulás Jeruzsálembe, Rebekka a kútnál stb./ is. Stílusa realista, a szecesszió virágkorában sem tért el a valóságtól; az élmény melege, a lírai telítettség, az egyéni látásmód sajátos ízt és karaktert ad alkotásainak. Ennek köszönheti hogy a valóságélmény rögzítése messze esik egy a naturalizmustól, mint a fényképszerűségtől. Nagyban hozzájárult ehhez mives metsző- és karcolótechnikája is. Életképeiben a munka megbecsülése és a hazai "couleur locale" utólráhatatlan varázsa dominál, bibliai tárgyú alkotásaiban pedig az egyonkoptatott, hagyományos téma ujszerű megfogalmazásával és a kompozíció sajátos megoldásaival igyekezett e témakörben is újat adni - sikerrel. A kompozíció egyébként is erős oldala; városképei sem pusztán "látványkivágatok"; a megörökítendő városrészleteket, épületcsoportokat is erősen megkomponálja.

A művész grafikáinak értékét vitathatatlan művészi értékük mellett az is erősen emeli, hogy lapjai majdnem mindig kis példányszámban maximum 50 példányban kerültek sokszorosításra, de legtöbb lapjáról csak 5-10-15-20 levonat készült. A szükséges nyomatok elkészülte után a művész a lemezt, ducot megsemmisítette, a litográfiai köveket leciszolta s így az utánnomást lehetetlenné tette. E mellett a nyomatok készítését sem bizta nyomdára, hanem mindig maga végezte s így e grafikák nemcsak művészi de művészeti szempontból is eredetiek és egyéniek: minden vonatkozásban a művészhez kötődtek. E magatartás egyre ritkább grafikussáinknál.

Conrad Gyulának három grafikai albuma is megjelent, amelyek ma már éppen olyan ritkák, mint grafikai. Elsőnek a "Tavaszi Rómában" c. litográfiai albuma jelent meg 1913-ban /Varga Nándor Lajos 1924-es dátuma téves!/, hat színen készült kőrajzot /Tavaszi, Arco di Settimo Severo, Trinita dei Monti, Santa Maria Maggiore, Michel-

Ex libris XX Dr. Araszyri Kálmor.

angelo kupolája, A Laterán előtt/ tartalmaz. A mappa mindössze 100 példányban látott napvilágot s a művész a lapok lehúzása után a köveket lecsiszoltatta. 1920-ban 50 példányban került kiadásra a "Budapest" című 12 rézkarcot tartalmazó album a főváros legszebb részleteinek képeivel a kártsak az 1926-ban megjelent "Budapest II." c.mappa, amely hat rézkarcot /Lánchíd, Mátyás templom, Kilátás a Várkertből, Szent István szobra, Szent Háromság tér, Kilátás a Halászbástyáról/ foglal magában. Könyvművészeti tevékenységének mindössze egy nyoma van: a Krudy Gyula "Pesti évkönyv"-éhez készített nyolc fametszetű, kisméretű iniciálé, amelyek kis méretük ellenére is monumentálisan hatnak és jól veszik át Krudy könyveinek sajátos impresszionista hangulatát.

Mint már említettük, Varga Nándor Lajos Conrad oeuvre-jegyzékében exlibrist egyáltalán nem szerepeltet, sőt "Kisgrafikánk a két világháború között" című és a Kisgrafika Értesítőben megjelent tanulmányában is csak annyit közöl, hogy "néhány exlibrist is karcolt s ezek műdúcról nyomott nyomatait a Gutenberg Könyvkiadó sorozataiban találhatjuk meg". Conradnak az említett művészeti szempontból egyébként sem jelentős, név nélküli exlibrisén kívül kitűnő, ha nem is nagy számú exlibris oeuvre-je van, amely jelentős szerepet játszott a század első három évtizedének magyar exlibris művészetében.

Conrad Gyula exlibrissel a tizes évek körül kezdett foglalkozni és egyéni stílusa ezekben az alkotásaiban is meggyilvánul. Tusrajzok után készült klisékkel kezdte, majd szebbnél-szebb rézkarcok következtek, melyekhez a maguk korában csak Gara Arnold rézkarcexlibrisei hasonlíthatók. A Szent György Céh 1913. évi exlibris kiállításán négy exlibrise volt látható: két tusrajz után készült klisé és két rézkarc; A Gyűjtő exlibris különszáma ezek mellett /Kovács József, Irén és János Szász, Stemmer Ödön, Victor Kühnemann/ még a Fantusz Fülöp-lap reprodukcióját is közli; a két rézkarcot pedig a luxuskiadásban eredeti lemezről nyomva adja külön mellékletei között. Siklóssy László az exlibris- különszámban részletesen ír Conrad Gyuláról: "A műfaj vezető egyénisége Conrad Gyula... Conrad nagyon tehetséges és nagyon lelkiismeretes művész. Előnye, hogy a grafikai technikák mindegyikében járatos. Saját maga nyomtatja lapjait, fametszeteknél néha négy-öt színben; ezek a lapok valóban "eredetiek". Exlibriseiben megküzd a fekete-fehér ellentét művészi eredményéért, de ismerjük tájképes exlibriseit is, amelyek festői jelleget képviselnek, de mindig megőrzik művészi jellegüket". A Szent György Céh 1913. évi exlibris-kiállításán kívül Conrad Gyula exlibriseit az 1934. évi szegedi Nemzetközi exlibris- és alkalmi grafikai kiállításán /Városi Múzeum/ és az Ajtósi Dürer Céh 1935. évi debreceni grafikai és exlibriskiállításán is bemutatták. Exlibrisei azóta kiállításra nem szerepeltek; kár, hogy a Szerencsi Múzeális Gyűjtemény állandó exlibriskiállítása munkásságát teljelesen mellőzte.

Az alábbiakban megpróbáljuk Conrad Gyula exlibriseinek és alkalmi grafikáinak a listáját összeállítani, részben saját gyűjteményünk, részben a szakirodalom hitelt érdemlő közlései alapján. Ezen összeállítás azonban korántsem teljes; magunk is több itt nem szereplő Conrad-exlibrisről tudunk, ezeket azonban a lapok hiánya miatt nem szerepeltetjük. - Gyűjtőinktől szívesen látunk minden további kiegészítést.

- 1./ Ex libris Fantusz Fülöp. Klisé, tusrajz után. /Kaszát fenő paraszt és kéveköttő menyecske buzatáblában. /7x4 cm.
- 2./ U. az sárga papíron barna nyomással. Színváltoztat.
- 3./ Ex libris Dr. Arthuri Káldor. Klisé, tollrajz után.
- 4./ Ex libris Kovács József. Klisé, tollrajz után. /Kikötő részlet, a háttérben hajók szilüettjeivel, elől hajókikötő cölöpök. / Fehér papír, barna nyomás. 7x5.5 cm.
- 5./ Ex libris Irén et János Szász. Klisé, tollrajz után. /Gyümölcsfát ápoló kertész. Jobbra fent: Inter folia fructus. / Szürke papír, fekete nyomás. 13.5x10 cm.
- 6./ Boldog új évet Conrad Gyula és felesége. Rézkarc, 1914. /Vitorlánhajó hullámok hátán. Három oldalt növényindás keret madarakkal. A felirat lent középen ágkeretben. / 12x8,5 cm.

7./ Rees R. Reger his book. Rézkarc, barna nyomás./Középpont álló lombos fa alatt balra olvasó férfi, jobbra olvasó nő. A háttérben klasszikus stílusú épületek. Alul angol idézet: "Life is a book, read joyously in sooth - When every page specks fragrance to our soul - And radiance, warmth, sweet tenderness to youth" / 11x9 cm.

8./ Ex libris Stemmer Ödön. Rézkarc, barna nyomás. /Könyvesbolt kirakata, előtte bábézkodó nők./ 15.5x12 cm.

9./ Ex libris Victor Kühnemann. Rézkarc, barna nyomás. /Olasz városka, fás hegytetőről nézve./ 17.5x13.5 cm.

10./ Karácsonyi lap 1942. Név nélkül. Rézkarc. /Betlehemi jelenet./ /Lásd: Kisgrafika 1943. 1-2. sz. 8. l. Méret hiányzik./

11./ Karácsonyi lap 1942. Rézkarc név nélkül. /Havas táj./ /Lásd: Kisgrafika 1943. 1-2. sz. 8. l. Méret hiányzik./

Conrad Gyula nemcsak gyakorló művelője, de képzett elméleti szakembere is volt a grafikának. A Gyűjtő exlibris különszámában ő ismertette a grafikai technikákat. - /Les Procédés graphiques./ Cikkét írt Vadász Endréről /Magyar Grafika 1932/, Patkó Károlyról /Magyar Grafika 1932/ és a fametszet újjászületéséről /Magyar Művészet 1930./ - Munkatársa volt az Éber-féle Művészeti Lexikonnak is.

Munkásságáról Elek Artur /Conrad Gyula budai rézkarcai. Az Ujság 1922. dec. 29. sz. - Conrad Gyula új rézkarc albuma. Nyugat 1926. I. 476. l./ és Derosényi Dezső /Conrad Gyula. Hungarian Quarterly 1936. 322-331.l./ irtak tanulmányt.

1945 után Conrad Gyula Szentendrén élt; e kis várossal nem egy szép karcot és metszetet készített. Kora előrehaladtával egyre kevesebbet dolgozott. 1959. június 26-án hunyt el Budapesten, 82 éves korában. Haláláról csak a napilapok emlékeztek meg rövid kis hírből, pedig egy szép értékelő nekrológot megérdemelt volna. Művészetének számon tartása éppen azért a mi feladatunk.

-lamb-

iba

A két évenként ismétlődő nemzetközi könyvművészeti szeregszemle ezévi kiállításai különleges élményt jelentettek az érdeklődőknek. A szokásos könyvkiállításon kívül több különleges tárlatot is láthattunk a lipcei "Messehaus am Markt" modern épületében. A Dürer évforduló alkalmából a nagy mester metszeteit, betűterveit, "könyvillusztrációit" állították ki. A Lenin évfordulóra megjelent könyvek tipográfiai terveit külön mutatták be.

FIGURA címmel a könyvillusztrátorok szinte teljes élgárdájának 1945 és 1970 között készült grafikáit láthattuk: 22 ország 100 művésze között olyan nevekkel találkozhattunk mint a francia Masson, Matisse, Lurcat, Picasso, Chagall, Zadkine, az olasz Campigli, Guttuso, Manzu, Marini, a svájci Fischer, Giacometti, az angol Hogarth, Moore, a német Baumeister, Cremer, Felixmüller, az osztrák Fronius, Kokoschka, az amerikai Rauschenberg, White, a mexikói Siqueiros, és a belga Masereel. A magyar könyvillusztrációt Kondor Béla, Pásztor Gábor, Pető János, Raszler Károly, Reich Károly, és Würtz Ádám lapjal képviselték. A szovjet és csehszlovák grafikusok szerepeltek a legnagyobb létszámmal és a tőlük megszokott színvonalon. Feltűnő, hogy lengyel művészt nem láttunk a kiállítók között.

A német exlibrisművészet legjelesebb képviselőinek anyagából külön kiállítást rendeztek a vásárpalota ötödik emeletén. Kerestük, de sehol sem találtuk a meghirdetett nemzetközi exlibris kiállítást, így az általunk kiküldött magyar anyagot sem állították ki.

A nemzetközi könyvillusztrációs pályázat magyar résztvevői közül Hincz Gyula, Reich Károly és Würtz Ádám nyertek díjat. A könyvkiadók versenyében a magyar Helikon aratta aranyérmével a legnagyobb sikert.

ex libris és antikvariátus

Ahogy az ex libris gyűjtés divatja a XIX. század végén, illetve a XX. század elején elkezdődött, erre a metszetekkel egyébként is már régen foglalkozó antikváriumok rögtön felfigyeltek és igyekeztek az egyre fokozódó keresletet kielégíteni. Így történt ez hazánkban is, ahol a gyűjtők kezdetben, a csere mellett az első magyar ex libris egyesület, a Szent György Céh aukcióin juthattak nagyobb ex libris tételekhez, majd nevesebb antikváriusaink mellett /Ranschburg Viktor, Stemmer Üdön, Lantos Rt./ a kisebb antikváriumok is berendezkedtek az ex librisek árusítására. Antikváriumaink közül a két világháború között különösen a Lantos Antikvárium rendelkezett gazdag és minőségű anyaggal, de árai sem voltak olcsók: Egy fametszetű lap 2-3 pengőbe, egy rézmetszetű ex libris művésztől függően 4-6 pengőbe került; ebben az időben egy gramm arany ára 3.- pengő volt.

A második világháború, majd a könyvkereskedések államosítása után a szakma érdeklődése az ex libris iránt megcsappant, de ugyanezt mondhatjuk el a metszetekről is. Az érdektelenség okát részben a felvásárlási nehézségekben, részben az alacsony árakban kereshetjük. Az eladásra kerülő nagyobb gyűjteményeket tulajdonosaik elsősorban az Országos Széchényi Könyvtárnak ajánlották fel, a maradékon pedig a mindig éhes gyűjtők osztózkodtak. Antikváriumaink közül egyedül a Központi Antikváriumban találkozhatunk néha kisebb-nagyobb ex libris tételekkel, de ezeket is elsősorban a Budapesten megforduló külföldiek szokták felvásárolni. Antikvár árjegyzékeinkben ex libris nem szerepel, ex libris irodalom is alig, ex libris aukció pedig a huszas évek eleje óta egyáltalán nem volt Magyarországon.

A népi demokratikus országok közül úgy a cseh és a keletnémet, mint a lengyel antikvariátus érdemének megfelelően foglalkozik az ex librissel. Lengyelországban a krakkói "Dom Książki" az elmúlt három év alatt két ízben is rendezett ex libris és ex libris irodalomból álló aukciót, amelyekhez katalógus is készült; a nagyfokú érdeklődésre nemcsak a viszonylag magas árak jellemzők, hanem az is, hogy az ex libris folyóiratok egyes számai is gazdára találtak.

Nyugateurópa antikvárjegyzékeiben úgy ex librissel, - mint ex libris irodalommal állandóan találkozhatunk. Ami az árakat illeti, érdemes pár tételt felsorolni. A müncheni Wölflé Antikvárium 41. számú, 1969-es katalógusában a Zeitschrift für Bücherzeichen c. folyóirat kilenc évfolyamát 240.- Márkáért, Hans Laut: Exlibris-Kunst aus deutschsprachigen Gebiet c. munkáját és Kozma Lajos Das Signit-Buch- ját 10-10 Márkával jelzik. Emil Pretorius: Das Exlibris Werk c. könyve /1909-ben jelent meg, 250 számozott példányban/ már 30.- Márkát ér; Richard Braungart: Neue deutsche Gelegenheitsgraphik c. könyve potom 50.- Márkába kerül. Ugyanakkor Max Klinger egy rézmetszetű ex librisét 30.- Márkáért kínálja a katalógus. A bonni Rörscheid Antikvárium az Österreichisches Jahrbuch für Exlibris 1903-1934, 1936, 1937, 1945/46 évfolyamaiért 400.- Márkát kér.

Igen érdekes ex libris gyűjteményekkel és ex libris könyvekkel, mappákkal találkozhatunk a bécsi Michael Pabst Liste 1-ében /1970/. Egy 2005 darabból álló, tulnyomórészt a német és osztrák secesszió ex libris művészetét bemutató gyűjteményért /Ade, Bayros, W. Geiger, L. Hohlwein, J. Hodek, A. Kunst, E. Orlik, J. Sattler, M. Slevagt, H. Steiner-Prag stb./ 19.000.- Schillinget kérnek, ami azt jelenti, hogy a secesszió iránti érdeklődés fellendülése az árakban is jelentkezik. E gyűjteménnyel szemben szinte olcsónak mondható egy kb. 1.000 db ex librist és 500 db alkalmi grafikát magában foglaló gyűjtemény, amely igen jó európai művészek kisgrafikáit tartalmazza az 1935-1960-as évekből /Asperlag, Battermann, Bulder, Cinybulk, Degouy, Feil, Gaudaen, Haselböck, Kuyper, Zwiers stb. - a magyarok közül: Drahos István, Nagy Árpád, Stettner Béla/a maga 2.500.- Schillinges árával. De nem olcsók az ex libris mappák és könyvek sem. Bayros három rézkarcos ex libris mappájáért /12, 20, 12 lap/ 2.500.- Schillinget, E. Büttner Neue Exlibris c. 50 könyvjegyet és 2 alkalmi grafikát tartalmazó mappájáért 900.- Schillinget, Willi Geiger három ex libris mappájáért ugyancsak 900.- Schillinget, Geiger három másik mappájáért 500.- 700.- illetve 1.000.- Schillinget kérnek. Az osztrák ex libris évkönyv 18 kötete 1.500.- Schillingbe, H. Glissel: 25 Bücherzeichen c. munkája 170.- Schillingbe, A. Paunzen: Zehn Exlibris című mappája 450.- Schillingbe kerül. Nem nevezhető olcsónak M. Sattler 20 lapot tartalmazó mappája /900.- Sch./, Brandenburg Wilm-monográfiája /900.- Schilling/, Wilm 10 rézkarcot tartalmazó mappája /550.- Schilling/, O. Wirsching 18 lapot magában foglaló gyűjteménye /630.- Schilling/sem. Ezek az árak az ex libris megbecsülését jelentik, s a példákat sorolhatnánk tovább.

Ha a külföldi árak hazai viszonylatban nem is mérvadók, feltétlenül el kell, hogy gondolkodtassanak bennünket. Bár ex libris gyűjtőinket /szemben a bélyeggyűjtők nagy részével/ nem trezaurálási szándék, vagy haszonszerzési vágy ösztönzi a gyűjtésre, hanem a grafikai szép önzetlen szeretete-

te, az itthon kialakult árak mégis revízióra szorulnak. És itt egyesületünkre is várnak feladatok. Egyik megoldásként az ex libris és ex libris irodalom vételének és eladásának elősegítése kínálkozik /a klubnapok keretein belül/, de nem ártana az áraknak technikák és művészek szerinti megállapítása sem, amelyek nyilván az antikváriumi árakra is kihatással lennének. Mert mégis reménykedünk abban, hogy előbb-utóbb a magyar antikvariátus is nagyobb figyelmet fog szentelni úgy az ex librisnek, és a kisgrafikának, mint az ex libris irodalomnak, amelyet - legalább is eddig - meglehetősen mostohán kezelt. Kulturfeladatnak, üzletnek sem lenne rossz!

- bos -

CEGLÉDEN

LÁTOGATÁS A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE HELYI CSOPORTJÁNÁL

Május 16-án reggel induló szegedi gyors egyik kocsi-jában hangulatos kis társaság gyűlt össze. - Dr Illyés László KBK. alelnök és felesége, Kékesi László és felesége, Rákóczy Ferenc és felesége, valamint Zsuzsi leányuk, Reisinger Jenő, Dr Semsey Andorné és Ági leánya, valamint e sorok írója. - A cél Cegléd volt, hogy meglátogassuk az újonnan alakult helyi csoport tagjait, s velük a közvetlen kapcsolatot felvegyük. -

Az állomáson megérkezéskor népes csoport várt minket Nagy Lászlóval a helyi csoport titkára vezetésével. - Megérkezés után a városba besétálva, Nagy Laci lakására invitálta a társaságot, ahol meglepetésünkre bőségesen terített asztal várta a KBK budapesti tagjait. - Az alapos reggeli és azt követő sörözés közben ismerkedtünk a helyi csoport tagjaival s nem várva be a délutánra kitűzött hivatalos összejövetelt máris előkerültek az exlibrisek, az emlékkönyvek. - Cserélődtek az exlibrisek, grafikusaink pedig rajzolgattak az emlékkönyvekbe, hogy a találkozóznak ilyenformán is maradandó emléke legyen. -

Ezt követőleg meglátogattuk a helyi muzeumot, amely Kossuth Lajos emlékeit őrzi. - Kossuth relikviákban a ceglédi muzeum a leggazdagabb az országban s meghatódva láttuk Kossuth személyes használati tárgyait, írásait. - Már ezért is érdemes volt Ceglédre leutazni. -

Majd az Arany Sas pressoban megrendezett mini exlibris kiállítást tekintettük meg, ahol Bordás, Diskay, Fery, Füle, Kékesi, Nagy László, Rákóczy Ferenc, Stettner, Tempinszkiy stb. munkáit mutatták be a ceglédieknek izlésesen elrendezett tablókön. -

A Kossuth Étteremben ezután ebédre látott bennünket a helyi csoport, - A Róna vendéglátó vállalat pedig minden pesti vendéget Cegléd város címerét ábrázoló kerámiával ajándékozta meg. - Ebéd után kezdtek gyülekezni azok a ceglédi gyűjtők is, akik korábban nem lehettek jelen. - Így ismerkedtünk meg a helyi csoport tagjaival, akik közül megjelentek: Bezzegh Ernő, Bali Ferenc, Gulicska Lőrincz, Hajdu Endre, Kaczur György, Komáromi Imre, Maczelka Tibor, Nagy Lászlóné, Prohászka Antal, Soós Imre, Tóth Imréné, Tóth Jánosné gyűjtőtársak, - és még mások, akiknek nevét hirtelenjében felsorolni sem tudom, hiszen annyi új arccal kellett megismerkedni. -

Délután ismét Nagy Lászlóknál gyűltünk össze, ahol hangulatos és kellemes délutánt töltöttünk el a ceglédiekkel. -

Összegezve: a kirándulás hasznos volt, barátságok kötődtek, exlibriseket cseréltek és szívesen gondolunk vissza az ott töltött vasárnapra. -

Réthy István

új tagok

PAPP PÉTER PÁL
Szeged. Klauzál tér 5.

KRÁMER ÁRPÁD
Bp. V. Szent István krt 13.
I.14.

PAULOVITS GÉZA
Bp. XII. Virányos u 8.

CSÉKE MIKLÓS
Szekszárd. Kisfaludy u 10.

BALATONI MUZEUM
Keszthely

TAVASZY NOÉMI
Bp. V. Széchenyi u 1.V.78.

VIZVÁRI BÉLA
Bp. VI. Rudas L. u 5.

KOVÁCS GYULA
Komádi. Petőfi u 62.

VÁRI ANDOR
Keszthely. Bercsényi u 44.

BÁRCZY ZOLTÁN
Bp. II. Mártírok u 57.

HORVÁTH KLÁRI
Szeged. Népkert sor 13.

KISMÁRTON JÓZSEF
Tapolca. József A. u 48.

SOMLÓI ANTAL
Bp. I. Halász u 1.

H I R E K

A budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszusról Otakar Hradecny számolt be a cseh Zprávy 1970. évi 7-8. számában, amely 1971 áprilisában látott napvilágot. A tárgyilagos beszámoló elsősorban a kongresszus cseh vonatkozásait emeli ki.

Karel Skála a Zprávy 1970. évi 7-8. számában Galambos Ferencnek a Kisgrafika Értesítőben megjelent és az állítólagos Gauguin ex librist ismertető cikkét adja rövid kivonatban.

A Zprávy legújabb számának még egy magyar vonatkozású cikke van. Ugyancsak Karel Skála "Dve zprávy z Madarska" címmel Soó professzor ex libris gyűjteményének az Iparművészeti Múzeum részére történt ajánlkozásáról, valamint a szentesi Koszta József Múzeum Drahos-szobájáról emlékezik meg.

Egy éve lépett be Körnöke Varga Józsefné komádi tanárnő. - Egy kis akaratlansággal és lelkesedéssel kezdő gyűjtő is tud az ex libris népszerűsítése érdekében tenni valamit. - Ezt bizonyítja Vargáné gyűjtőtárs, amikor a Komádi Pedagógus Kisz támogatásával a komádi községi könyvtárban 1971. június 7-21-ig magyar és külföldi ex libris kiállítását rendezett az egy év alatt összegyűjtött anyagából. Törekvése dicséretre méltó és példaképpül szolgálhatna több, nagyobb városban lakó gyűjtőknek is. - A kiállítás meghívóját Kovács Gyula pedagógus linómetszete díszíti. -

A Magyar Televízió 1971. június 9-én du. 6 órakor mutatta be azt a kisfilmet, amely Zsimondi Boris rendező és Tölgyesi János szerkesztő irányításával készült az ex librisről, - "Látogatás a kisgrafika gyűjtőknél." címmel. -

A 25 perces film első részében Galambos Ferenc ismertette az ex libris történetét és a gyűjtés kialakulását. - Stettner Béla a linómetszés, Bordás Ferenc pedig a fametszés technikáját mutatták be a nézőknek. - Ezután Semsey Andor a lengyel és szovjet anyagából mutatott be grafikákat, majd Réthy István a gyűjtés mikéntjéről és technikájáról beszélt és gyűjteménye legszébb és legérdekesebb darabjait mutatta be a Televízió a nézőknek. -

A filmnek nagy visszhangja volt a nézők körében, sok érdeklődő levél futott be a Körhöz. - A televízió ezzel a filmmel jó propagandát szolgáltatott a gyűjtők táborának növelésére. -

Az 1970/71 évi karácsonyi és újévi grafikákról Jan Rhebergen számolt be az Ex libris Wereld 1971. évi 1. számában. A magyar lapokkal kapcsolatban elsősorban a népművészeti ihletésű alkotásokat emeli ki; reprodukcióban Bordás Ferenc újévi lapját közli.

A. Kalasnyikov /Szű/ fametszete

A belga Graphia folyóirat 47. számában André Gastmans tollából értékelia budapesti kongresszust és kiállítást. Illusztrációként Fery Antal Semsey dr részére készített, valamint A. Kalasnyikov Stettner Éva részére készített fametszeteit közlik.

Az orosházi tanács Vb. Művelődésügyi osztálya és a Petőfi Művelődési Központ a Magyar Mezőgazdasági Múzeum anyagából 1971. március 28-április 13-ig "Szóló és bor az exlibriseken" címmel kiállítást rendezett, melyet Dr. Szemenyei Bálint nyitott meg. - Sajnos a kiállítást megnyitó Dr. Szemenyei Bálint - aki aktív gyűjtő - még mindig nem tagja Körünknek. Tudunkkal több gyűjtő is van Orosházán s milyen jó lenne, ha ceglédi mintára, ott is megalakulna a helyi csoport Dr. Szemenyei vezetésével. - Reméljük, ami késik, nem mulik. -

A Nyugatnémet "Exlibris und Kleingraphik" ez év áprilisi számában Dr. Kreyenbergerné irt cikket a "Budapesti Kongresszus egy aszszony szemével nézve". - A cikkekre még visszatérünk. -

Kopasz Márta gyűjteményes grafikai kiállításának /Szeged, Móra Ferenc Múzeum, 1971. március-április/ szép kiállítású katalógusa a művész kilenc ex librisének reprodukcióját is közli. A kiállításról a Délmagyarország 1971. évi márc. 18.-i számában érdelemleges méltatást olvashatunk. Az International Grafik 1970. évi 3. száma pedig Kopasz Márta hat eredeti lemezről nyomott linometszetű szabad grafikáját és Klaus Rödel Kopasz Mártáról irt rövid életrajzát közli.

Gábor Dénes kb. 150 lapból álló ex libris kiállítást rendezett az Irószövetség Bukaresti Magyar Irodalmi Köre égisze alatt, amelyen a magyar ex libris művészetet Buday György, Diskay Lenke, Drahos István, Fery Antal, Kertes-Kolmann Jenő, Mata János, Menyhárt József, Sassy Attila, Starbenz Károly, Stettner Béla, Tempinszky István, Varga Máttyás, Varga Nándor Lajos és Vertel József lapjai képviselték.

Rákóczy Ferencről gazdagon illusztrált, eredeti nyomatokkal diszitett háromnyelvű /portugál, francia és angol/ tanulmány jelent meg az "A Arte do Ex-Libris" 1970. évi 3. számában, Carlos Vieira tollából. A tanulmányt teljes oeuvre-lista követi.

A Nordisk Exlibris Tidskrift 1971. évi 1.száma "Az exlibris művészei II.", a "Magyar Kisgrafika 1970", a "Régi magyar ex librisek 1521-1900", a "Nemzetközi exlibris és kisgrafika kiállítás 1970", az "Ex libris és kisgrafika kiállítás Keszthely 1970" c. kiadványokat és a Kisgrafika 1970. évi augusztusi számát ismerteti elismerő szavak, kíséretében.

Drie hongaarse Portret-Exlibris címmel cikk jelent meg a holland Exlibris Wereld 1971. évi 1. számában, amely Fery Antal három, holland témájú ex librisét ismerteti reprodukciók kíséretében. A cikk Galambos Ferenc írása.

A szolnoki Versegly Könyvtár Meskó Anna és Póka György ex libriseiből rendezett kiállítást 1970. decemberében. A kiállítást a Szolnok megyei Néplap 1970. dec. 17-i száma ismertette "Ex librisek a Versegly Könyvtárban" címmel.

Az ötven éves fennállását ünneplő szegedi József Attila Tudományegyetem magyar és latin nyelven megjelenő jubileumi évkönyvéhez Kopasz Márta készített linómetszetű emléklapot. A könyv és a grafika a világ minden egyetemére elkerül.

Zenta városa a jugoszláv népfelkelés harminc éves évfordulójára grafikai kivitelezésű embléma-pályázatot hirdetett, amelyet az évforduló kapcsán minden maghívón, nyomtatványon szerepeltetni kívánnak. A pályázat első díját Andruskó Károly nyerte el.

Fery Antal fametszete

Köhegyi Gyula linómetszete

KÖNYVESPOLC

ASOCIACIÓN DE EXLIBRISTAS DE BARCELONA. CIRCULAR.

JUNIO 1966-DICEMBRE 1966. 4°, 89-152. 1.

A spanyol exlibris-egyesület fél évenként megjelenő folyóirata ezuttal is a szokott gazdag tartalommal és pazar nyomdai kiállításban látott napvilágot. A két bevezető cikk Juan Sedó Paris-Mencheta, az Asociación de Exlibristas de Barcelona tiszteletbeli elnökét parentálja el JUAN ARTURO SEDO REGULL és ANTONIO OLLÉ PINELL tollából. JUAN SEDÓ PARIS-MENCHETA /1897-1966/ a bibliofilián keresztül jutott el az exlibrisig és közéleti tevékenysége, számtalan kulturális megbízatása ellenére is mindig szívügyének tekintette a spanyol exlibris és a spanyol exlibriagyűjtés ügyét. CÉZAR MARTINELL "Al margen del exlibrismo" címmel kéziratossal exlibriseket mutat be saját könyvtárának anyagából. Cikke úgy a szövegközlések, mint az illusztrációk miatt igen figyelemreméltó az exlibris előtörténete szempontjából. MANUEL GONZÁLEZ MARTI a valenciai Kerámiai Múzeum LUIS GARCÍAS FALGAS-különgyűjteményét mutatja be, amelyet Agustín Arrojo, a kiváló gyűjtő hagyományozott a múzeumnak. LUIS GARCÍAS FALGAS a XI. századi spanyol exlibrisművészet egyik vezető egyénisége s így a múzeum különgyűjteménye minden spanyol és Spanyolországot járó külföldi exlibris - gyűjtő számára érdekes és tanulságos élményt kínál. ANTONIO PACH cikke a századelő nevesebb exlibrisművészeiről emlékezik meg /Rassenfosse, Bastianer, Helfenbein, Sepp Frank stb./; cikke azonban csak mint személyes emlék érdekes, mert felsorolása úgy teljesség, mint értékelés szempontjából erősen vitatható. FEPITA PALLÉ-nak a hamburgi XI. Exlibris-Kongresszusról szóló beszámolója hű krónikája egy hivatalos programoknak, mint a kongresszus egyéb eseményeinek. DANIEL MEYER cikke JEAN COCTEAU P.E. Lévy részére készített exlibrisét mutatja be. Kár, hogy az érdekes írás Cocteau-nak csak egy exlibrisére korlátozódik; érdemes lett volna többi exlibriséről, sőt egész grafikai munkásságáról megemlékezni. WŁODIMIERZ EGIERSDORFF tanulmánya a lengyel tematikus exlibriskiállításokat méltatja, de megemlékezni mindössze csak kettőről emlékezik meg: a poznańi zenei témájú és a szeczeni tengerészeti témájú exlibris-kiállításokról. Hol maradt a tarnóvi szőlős-boros, a wrocławai postai témájú, a varsói hadtörténelmi témájú stb. exlibriskiállítás? DANIEL MEYER második cikke JEAN CHIEZE-t, a neves, de nálunk kevésbé ismert francia exlibrisművészt mutatja be. Az első sorban fában dolgozó grafikus 1923 óta rendsze-

resen és folyamatosan alkot, hazájában elsősorban mint könyvillusztrátort ismerik, pedig kb. 200 darabot kitevő exlibris- és kisgrafikai munkássága egy modern tematikájúkkal, mint egyéni metszőtechnikájával megérdemli a figyelmet. A folyóirat jegyzet-rovata az egyesületi életről, kiállításokról, pályázatokról tudósít, majd gazdag könyv- és folyóirat-ismertetést ad a legutóbbi két év szakirodalmi anyagából. E rovatban ugy a Kisgrafika Értesítő, mint a Magyar Grafika 1966 o. kiadványunk igen értékelő elismerést kapott.

A folyóirat papírja, nyomdai kiállítása, egész oldalas és szövegek közé nyomott illusztrációi példaképpül szolgálhatnának minden exlibris-folyóirat szerkesztője számára.

EXLIBRIS POLONAIS CONTEMPORAIN. /Avec avant-propos de

Andrzej Ryszkiewicz/. /Warszawa 1967/, Agence des Auteurs.- Kis 4, 60 sztl. 1.

A tetszetős kiadvány, amely tulajdonképpen a lengyel irodalom fordítóinak első nemzetközi kongresszusa alkalmából megrendezett exlibris-kiállítás katalógusa, bátran a mai lengyel exlibrisművészet kis kézikönyvének is tekinthető. A könyv a kiállított lapok felsorolását elhagyja ugyan, de helyette minden jelentős, mai lengyel exlibrisművészről rövid életrajzot ad, egy, a művész stílusára különösen jellemző exlibris kíséretében. A kiállítás anyaga: STANISŁAW LUCZKIEWICZ, WACŁAW WASKOWSKI, TADEUSZ FUROWSKA, ANDRZEJ JAKIMOWICZ és JANUSZ SZYMANSKI gyűjteményeinek anyagából állt össze s maga a katalógus a lengyel exlibris nemzetközi propaganda-kiadványa, melynek hazai utánzása a magyar exlibrisművészet nemzetközi megismertetése szempontjából nem volna közömbös, erkölcsi és anyagi okokból egyaránt.

A kötet J. BANDURA, W. RARYLSKI, CZ. BOROWCZYK, A. BORTOWSKI, B. BRANDT, S. DAWSKI, Z. DOLATOWSKI, S. DRETLER-FLIN, Z. FIJALKOWSKA, J. GIELNIAK, M. GOLEBNIK, E. GRABOWSKI, T. GRONOWSKI, M. HISPANSKA-NEUMANN, W. JAKUBOWSKI, J. JARNUSZKIEWICZ, Z. KAJA, A. KALCZYNSKA, A. KANDZIÓRA, Z. KOTLARCZYK, R. KRZYWKA, W. LANGNER, W. LIPSZYC, S. LUCZKIEWICZ, B. MARSCHALL, A. MŁODZIANOWSKI, S. MROZEWSKI, J. NAPIERACZ, J. PANEK, H. PAWLKOWSKA, S. RACZYNSKI, L. RÓZGA, K. SOPOCKO, J. STANDA, J. SZUSKIEWICZ, S. SZYMANSKI, B. J. TOMECKI, S. TÖPFER, T. TUSZEWSKI, W. WASKOWSKI, K. WRÓBLEWSKA és T. ZURAWSKI - összesen tehát negyvenkét kitűnő lengyel exlibrisművész életrajzát adja, akik közül S. DAWSKI, T. GRONOWSKI, S. MROWINSKI, S. RACZYNSKI és W. WASKOWSKI a magyar közönség előtt kevésbé ismertek ugyan, de lapjaik meggyőzőnek bennünket arról, hogy méltók arra, hogy az élgárdával együtt helyet kapjanak egy ilyen nemzetközi érdeklődésre igényt tartó kiadványban.

ANDRZEJ RYSZKIEWICZ bevezetője nemcsak a lengyel exlibris multját vázolja fel, de a mai lengyel exlibrisművészet főbb irányzataira is rámutat. Befejezésül nem kis büszkeséggel állapítja meg, hogy a legnagyobb lengyel grafikusok sem áttallják művészetüket az exlibris szolgálatába állítani s a lengyel exlibris világhírét éppen annak köszönheti. Kévetésre méltó példa hazai, kitűnő felkészültségű, de az exlibris mellett érzéketlenül elhaladó grafikuművészeink számára!

STEFANIA DRETLER-PLINOVA: EKSLIBRISY. Wstep Olgierd Terlecki. Kraków 1967. 8°, 8 l., 25 t.

STEFANIA DRETLER PLIN exlibrisművészetét már bemutattuk a magyar exlibrisgyűjtőknek /Kisgrafika Értesítő 1967. máj. sz./ és így az előttünk fekvő mappa a róla felvázolt képet nem tudja lényegesen módosítani. Így, együtt látva exlibris munkásságának legszebb 25 lapját, ismét meg kell állapítanunk, hogy a régi tradíciók és a modern művészeti törekvések között úgy alakítja ki sajátos exlibris-stílusát, hogy az exlibris lényege a modern grafikai megoldások ellenére se szakadjon el a tulajdonos egyéniségének ábrázolásától. Exlibriseit kizárólag fába metszi, de az anyag törvényszerű adottságai ellenére is, úgy grafikai megfogalmazás, mint metszőstílus szempontjából gyakran vált hangot a a középkori üvegablakok áhítatát utánzó lapja mellett /exlibris prof. L. Kalinowski/ a finom erotika /exlibris Olgierd Terlecki/, korunk modern dinamizmusa /exlibris A. Brosz/, a kaoszából kiforrott rend /exlibris A.A. Sylvinów/ is helyet talál. A mappa magyar vonatkozása a művész Gálambos Ferenc részére 1967-ben készített, keleti kalligráfiát utánzó lapja, amely szokatlan hangvétele ellenére is meggyőző művészi erőt képvisel.

A mappa exlibriseit az eredeti ducokról nyomták s kartonlapokra feleragasztva foglalnak helyet a kötetben. Olgierd Terlecki lengyel és francia nyelvű bevezetője rövidségében is találó esztétikai méltatás s a grafika alázatos tiszteltetéséről tanuskodik.

BEELS, C. H. - PESKENS, J. TH. A.: HERALDISK IN HET EXLIBRIS. Amsterdam 1967, Exlibriskring der Wereldbibliotheek-Vereinigug. 80, 77 /3/ 1.

A címer, amely egyének, családok, testületek stb. meghatározott szabályok szerint alkotott megkülönböztető jelvénye, különösen a XII. század óta, a lovagi intézmény kifejlődése következtében játszott nagy szerepet. Bár virágzása a XIV.-XV. századra esik, jelentőségét teljesen még napjainkban sem veszítette el. Mivel rendszeresen használ-

ták építményeken éppen úgy, mint értékesebb ingóságokon /fegyver, zászló, kupa, gyűrű stb./ a tulajdon megjelölésére, szinte természetes, hogy mint exlibris is felhasználásra került: kezdetben a könyvek kötetstábláin /superexlibris/, később pedig, a mai értelemben vett exlibris megszületésével /XV. század/ a sokszorosított grafikai lapokon.

A címer, nyugaton éppen úgy, mint Középeurópában / s így természetesen hazánkban is / századokon át vezértémája volt az exlibriseknek. Éppen ezért igen nagy szolgálatot tett C. H. Beels és J. Th. A. Peskens, a két kiváló holland gyűjtő és szakíró az exlibrisgyűjtők táborának, amikor Heraldiek in het exlibris című kézikönyvükben összefoglalták mindazt, amit a régi exlibrisek gyűjtőinek a címeren elemeiről és a heraldikus exlibrisekről tudni kell. A könyv első két fejezete, mintegy bevezetésképpen, címertörténettel és a címeren elemeivel foglalkozik. Ez utóbbi részben a címer részeivel, a színeknek a címerben játszott jelentőségével is megismertetik az olvasót. Címeres exlibrisnek fogják fel a világ legrégebb exlibrisét is, a Tel-el-Amarnában előkerült s jelenleg a British Múzeumban őrzött, III. Amenophis fáraó fayance-plakettjét is /kb. 1400 i. e./, amely a fáraó könyvtárára utal. A következő fejezetekben a címeres exlibris történetét kísérik figyelemmel a XV. századtól napjainkig a közben kitérnek a címeres exlibrisek stílusproblémáira is, a francia és angol anyagra vonatkozóan stíluskoraszakolást is adnak s ezzel lehetővé teszik, hogy stílusjegyek alapján a heraldikus exlibrisek megközelítő korát megállapíthassuk. Míg a franciáknál a IV. Henrik-stílus /1589-1610/, a XIII. Lajos-stílus /1610-1643/, a XIV. Lajos-stílus /1643-1715/, a Régence-stílus /1715-1723/, a XV. Lajos-stílus /1723-1774/, a XVI. Lajos-stílus /1774-1793/, a forradalmi stílus /1793-1804/, az empire /1804-1814/, a XVIII. Lajos-stílus /1814-1824/, a X. Károly-stílus /1824-1830/ és a Lajos Pülöp-stílus /1830-1848/ voltak a fontosabb stíluskoraszakok, addig az angol heraldikus exlibrisművészet jacobean /1750 körül, chippendale /1780 körül/, Wereath and Gibbon Festoon /1770-1790/, diszes vázalkoraszak /1785-1800/, könyvtárbelső-koraszak /1700-1830/, allegorikus koraszak /1740-1790/, és tájkép-koraszak /1780-1820/ szerinti koraszakolásban jelentkezik. Az egyes stíluskoraszakkal kapcsolatban természetesen közlik a koraszakra jellemző stílusjegyeket is.

A XIX.-XX. század heraldikus exlibriseivel kapcsolatban stíluskoraszakolást adni igen nehéz, mert a grafikai technikák megsokszorozódása, a nemesség helyzetében az egyes országokban beállott különböző politikai, társadalmi és gazdasági változás, a nagy képzőművészeti stíluskoraszak gyors egymásutánja ezt szinte lehetetlenné teszik. Az avantgard és az absztrakció kivételével azonban a heraldikus exlibrisekben is megtalálhatjuk minden nagy képzőművészeti stíluskoraszak nyomait.

A kötettől a magyar heraldikus exlibris fejlődéstörténetét hiába kérnénk számon, mert az erre vonatkozó munka hiányzik, még hazai irodalmunkból is. Ennek ellenére örömmel fedeztük fel az illusztrációk között Scitovszky hercegprímás főpapi címeres exlibrisét, melynek elemzésével a szerzők a szövegrészben is foglalkoznak. /35. p./ Beels és Peskens könyve a szűkreszabott terjedelem határain belül nemcsak hogy megadják a heraldikus exlibrisekkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat, de rámutatnak a kutatásra váró problémákra is. A gazdag illusztrációs anyag, amely Dürer kb. 1521-ben alkotott és Johann Tscherte részére készült címeres exlibrisétől a dán J. Britze 1947-ben alkotott címeres exlibriséig terjed, válogatott lapokon keresztül támasztja alá a szöveg mondanivalóját s a közölt ismeretanyagot vizuálisan is tudatosítja. A kötet kiállítása mintaszerű s mint a holland exlibris-egyesület 1967. évi illetménykötetete minden bibliofil és exlibrisgyűjtő könyvtárának díszévé válhat.

STANDA, JAN: EKSLIBRISY. Kraków 1967. 8°, 4 l., 22 t.
/100 számozott példány/.

Jan Standa már évek óta a lengyel exlibrisművészet derékhadához tartozott, a legutóbbi évek exlibris-termése alapján azonban, amelyről elsősorban a III. Malborki Exlibris Biennale, majd jelen mappa ad számot, hatalmas fejlődésről tesz tanúságot olyannyira, hogy ma már bátran sorolhatjuk az élvonalbeli lengyel exlibrisművészek közé.

Standa már nem fiatal művész: 1912-ben született Krakóban s ma is ott él. A Krakói Képzőművészeti Akadémiát 1931-1936 között végezte el. Festő és grafikus; művészetének kiváló értékeiről számos bel- és külföldi kiállításon tett tanúságot. Önálló kiállításai közül az 1952. évi krakkói kiállítása volt a legjelentősebb. Exlibrisrel csak 1957 óta foglalkozik, munkássága talán mindössze 30 lapot ölel fel, de ezek ma már a legjobb lengyel lapok közé tartoznak. Exlibriseit a X. Krakói Nemzetközi Exlibris-kongresszuson /1964/, a varsói zenei témájú exlibrisek kiállításán /1966/, a szeczeini, tengeri témájú exlibrisek kiállításán /1966/, a budapesti lengyel exlibris kiállításán /1966/, majd, mint már említettük, a III. Malborki Exlibris Biennalén láthatta a közönség.

Standa ma már közelebb van hatvanhoz, mint az ötvenhez, művészete mégis friss, fiatal és lelki kiegyensúlyozottságot, valamint férfias erőt sugároz. A nagyszerű technikai felkészültség mellett elsősorban virtuóz ötletei azok, amelyek kiváló exlibrisművésszé avatják. Műalakjai a kamaszlánytól /exlibris Aliny Standa/ a virágzó nőig /exlibris Ireny Lewickiej/ a modern női szépségideált testesítik meg. Történelmi témájú lapjain /exlibris Stanislawa Jakubyczka,

exlibris Zofii Konrad, exlibris Antoniego Brosza stb./ hiteles korabeli levegőt árasztanak, művészi megfogalmazásukban mégis modernnek. Az "exlibris Stalony Dobrzenkiego" festett üvegablaka kis mérete ellenére is monumentális hatást kelt. Ötletességéről tesz tanúságot a röntgenológus Pienian részére készített exlibrise is, ahol a milói Vénust láthatjuk átvilágított mellkassal, vagy a Lii Rotbaum részére készített lapja, ahol a korszós nőalak emberalaku fák szellemerdejében bolyong. Feliratainak betűit mindig nagy gondossággal metszi meg s nemcsak a feliratnak a képbe való szerves beépítésére fordít gondot, de a feliratot igen gyakran a képi motívum szerves részévé teszi. Ezt láthatjuk az "exlibris Zbigniewa Ziarki" c. lapon, amely egy napraforgóhoz támaszkodó férfit ábrázol: a napraforgó szára a név /oldalt levelekkel/ s a virágot a felirat E betűje fogja körül. Ötletes megoldás az "exlibris Janiny Standa" is, ahol a név a violinkulos részét képezi, vagy az "exlibris Janiny Romanskiej", ahol a felirat a táncoló Carmen hullámzó szoknyájának szegélyét követi.

A szép mappát Wiktor Frantz tömör jellemzése vezeti be.

NEMZETKÖZI KISGRAFIKA ÉS EX LIBRIS KIÁLLÍTÁS. Budapest

1967. dec. 9-30. /Katalógus./ /Összeállította Semsey Andor./ Budapest 1967, Kisgrafika Barátok Köre /Múzeumok Rotázeme/ 8°, 31 l.

Jelen katalógus, amely a Kisgrafika Barátok Köre által Budapesten, 1967. december 9 és 30 között megrendezett és a szocialista országok /Csehszlovákia, Lengyelország, Jugoszlávia, Magyarország, Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjetunió/ kisgrafika- és exlibrisművészetét bemutató kiállításnak kíván maradandó emléket állítani, szakszerű összeállításával igen jó szolgálatot tesz az exlibrisgyűtőknek s ezt főleg azzal éri el, hogy a kiállított lapok szakszerű leírása mellett a kiállító művészekről rövid életrajzot is ad. A katalógus címlapja /Pery Antal munkája/ és tördelése /Stettner Béla gondozásában/ kifogástalan. Amit a katalógus ellen felhozhatunk, az az illusztrációk teljes hiánya! Köztudott dolog, hogy egy-egy illusztráció többet mond el egy-egy művészről minden szöveges magyarázatnál s ha már anyagi okok miatt a szöveg közé nyomott, vagy beragasztott illusztrációkról le is kellett mondani, pár eredeti grafika mellékelésével a szöveg monotonitását könnyen fel lehetett volna oldani. Az illusztráció nélküli katalógus olyan, mint a néma hangszer s ennek a jövőre vonatkozólag nekünk is le kell vonni a tanulságot!

RÖDEL, KLAUS: JENŐ KERTES-KOLLMANN EXLIBRIS. EN UN-
GARSK EXLIBRIS-KÜNSTLER. Frederikshavn 1967,Privattryk./60
számozott példány./ 8°, 32 sztl. 1.

Köszönjük Klaus Rödelnek, a neves dán exlibrisgyűjtő-
nek, hogy a negyven éves művészi jubileumát ünneplő Kertes-
Kollmann Jenőről e kis kiadványban helyettünk is megemlé-
kezett.

Kertes-Kollmann Jenő, aki Drahoš István mellett egyi-
ke legtermékenyebb exlibrisművészeinknek s aki Budapestről
távol igyekszik az exlibrisnek új híveket toborozni, 1904-
ben született. Tanult az Iparművészeti Főiskolán, de látó-
gott művészeti szabadiskolákat is. Mint litográfus, so-
káig dolgozott a Fővárosi Házinyomdában, majd mint a Bony-
hádi Zománcipari Művek tervezője tevékenykedett nyugdíjba-
vonulásáig. Nevéhez igen sok plakát, könyvcimlap, színházi
diszlet stb. fűződik. Az elpusztított Budapestről készí-
tett akvarellsorozatát a Fővárosi Múzeum őrzi. - Exlibris-
oeuvreje közel ötszáz lapra tehető.

Klaus Rödel kétnyelvű /dán és német/ füzete rövid é-
letrajz mellett oeuvre-listát is ad, amely természetesen -
mivel a gyűjtő saját gyűjteménye alapján készült - erősen
hiányos. Ennek ellenére jelentősége a gyűjtők szempontjából
így is nagy. A kis füzetet a művész fényképe, két linomet-
szetű exlibrisének eredeti lemezről készült nyomata és egy
aluminiumnyomatu exlibrisének reprodukciója díszíti.

A könyvecskét forgatva a jubiláló művésznek mi is gra-
tulálunk és még sok, alkotásokban gazdag évet kívánunk ne-
ki.

LUKES, MILOSLAV: KNIZNI ZNACKI DUSANA JANOUSKA. Pros-
tejov 1967. 8°, 16 1.

Dusan Janousek egyike a mai csehszlovák exlibrisművé-
szet ismert egyéniségeinek. A róla szóló kis monográfia jó
példája annak, hogyan kell és lehet egy ország művészetét
és művészeit népszerűsíteni. Miloslav Lukes, a kis köny-
vecske szerzője nemcsak Janousek élettrajzát vázolja fel, de
művészetének tömör jellemzését is megadja s helyét is ki-
jelöli a mai csehszlovák exlibrisművészetben.

Dusan Janousek 1928. augusztus 13-án született Pros-
tejovban. Tanulmányait a brnoi Képzőművészeti Főiskolán vé-
gezte, majd a pozsonyi Komensky Egyetemen a művészeti ne-
velésből szerzett tanári oklevelet. Jelenleg az olomouci
Palacky Egyetem pedagógiai fakultásán a rajz és a grafi-
kai művészetek asszisztense. Mint művész, elsősorban grafi-
kával foglalkozik. A Csehszlovák Képzőművészek Szövetségé-

nek tagjelöltje. Csehszlovákiában és külföldön /Kina, Jugoszlávia, Német Demokratikus Köztársaság, Német Szövetségi Köztársaság/ közel ötven kiállításon vett részt. Bár első exlibrise 1948-ból származik, aktívabban csak 1960-tól foglalkozik exlibrissel. Oeuvre jegyzéke - amelyet Otakar Hradečný állított össze - napjainkig 142 exlibrist foglal magában. Stílusa a kezdeti, szigorúan lineáris elbádmányozásból fejlődött a mai egyéni Janousek-stílusig, amelyet a mondanivaló expresszív megfogalmazása, a poétikus látásmód és a gondolati elmélyültség jellemez. Erőssége nemcsak a grafikai kompozíció, hanem a felirat is; nemcsak jellegzetes betűtípusaiban, de elhelyezési módjában is.

Exlibrisművészetét a dán, a belga és a nyugatnémet exlibrisfolyóiratok méltatták a legrészletesebben. Legszébb exlibriseit nemcsak a XI. Hamburgi Nemzetközi Exlibriskongresszuson, de az olomouci Euro-Exlibris kiállításán is láthatta a közönség.

A kis füzet kilenc illusztrációja válogatottan szép alkotás, közülük is kiemelkedik az Otakar Hradečný részére készített s a különböző építészeti stílusokat reprezentáló épületeket félkörívvel lezárt, sokoldalúsága ellenére is egységes megfogalmazású exlibrise.

Galamboš F.

r é s u m é

Au 818. p. trouvons le compte rendu du V. Biennale de Malbork /Pologne/, écrit par A. Semsey. Ces expositions jouissent depuis 8 ans d'une renommée internationale. Au vernissage, le 5. juin 1971 parmi les nombreux collectionneurs, artistes graphiques et amateurs venus de toutes les parties de la Pologne on pouvait voir plusieurs étrangers aussi. A côté des artistes d'aujourd'hui on a exposé deux représentants du passé, S. Ostojka-Chrostowski et M. Pingesten aussi. Les artistes polonais sont étés les plus nombreux, /26/. Des hongrois on pouvait voir les ex libris de L. DISKAY, A. FERY et GY. KÓHEGYI. - Mme M. B. Supka rend compte de l'exposition "Graphique hongrois 1971", organisée dans la Galerie Nationale Hongroise à l'occasion du 500. anniversaire de naissance d'Albrecht DÜRER. Les oeuvres graphiques y présentées ont représenté plusieurs générations de l'art graphique hongroise, dont les oeuvres ont rendu hommage dans un atmosphère commun au grand Maître. Les lauréats du concours "Dürer" sont étés: K. CSOHÁNY, B. KONDOR, CS. RÉKASSY et B. STETTNER, secrétaire artistique du K. B. K. F. Galamboš fait connaître János JÓZSA, jeune artiste hongrois /p.830./ Il est né à Debrecen, en 1936. Ses maîtres sont

étés J.Menyhárt, G.Szinte et Gy.Komjáthy. Il vit a Debrecen. Après ses études il était occupé en terrain du graphique mercantil, puis il a présenté ses peintures et gravures dans les expositions en Hongrie et en étranger aussi. Ses illustrations gravés sur bois sont remarquables; à Leipzig, en 1965 un livre avec ses illustrations a gagné le médaille d'argent. Le nombre de ses ex libris xylographiés n'est pas grand, mais les collectionneurs attendent la suite. Au o. 837 nous lisons un article sur l'artiste graphique soviétique German RATNER. Il est né a Moscou, en 1933. Il a fini l'École Supérieure d'Architecture. Il faisait des décors pour les théâtres, puis il faisait des voyages maritimes comme matelot et cette période de sa vie lui donnait beaucoup d'inspiration. Depuis 1964 sont ses ex libris connus. On les peut voir dans toutes les expositions d'ex libris. Jusqu'à maintenant le nombre de ses ex libris xylographiés est environ 150. L'article au p.842. écrit du peintre et artiste graphique Gyula CONRAD /1877-1959/. Il était autodidacte et puisqu'il avait possibilité de travailler seulement le soir, il s'était tourné vers les arts graphiques. Il a exercé l'eau-forte, la xylographie et la lithographie aussi; ses gravures représentant des villes sont connus. On a édité plusieurs cartelles aussi de ses œuvres. Ses articles sur les questions des arts graphiques démontrent son activité. L'auteur de l'article présent /F.Galamboš/ donne une énumération des ex libris et autres graphiques de circonstance exécutés par Gy.Conrad. - Au p. 849 trouvons des notes des auctions d'ex libris et sur le rôle des antiquariats en ce terrain. L'auteur plaint qu'aujourd'hui les antiquariats hongrois ne font pas entrer en ligne de compte les ex libris. - I.Réthy rend compte d'un voyage que les membres du K.B.K. résidant a Budapest ont fait pour visiter le groupement du cercle à Cegléd. /p. 851./ Ces visites sont très utiles pour fortifier l'amitié des artistes et collectionneurs. Parmi les nouvelles on doit noter que la Télévision Hongroise présentait un film de l'ex libris, le 9. juin 1971, mis en scène par Mme Boris Zeigmondi. - Les livres recensés sont les suivants: Le circulaire de l'Asociación de Exlibristas de Barcelona 1960 - 1966. - Exlibris polonais contemporaine. - Exlibris de Stefania DRETNER FLIN. - Beels, C.H. - Peskens J.Th.A.: Heraldiek in het exlibris. - Jan STANDA: Exlibrisy. - Klaus RÜDEL: Jenő Kertes-Kollmann Exlibris. - Catalogue de l'exposition internationale d'exlibris et petit graphique, Budapest 1967. - Lukas, Miloslav: Knizni znacki Dusana JANOUSKA. -

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE - Felelős szerkesztő: GALAMBOS FERENC - A kiadásért felel: RÉTHY ISTVÁN KBK titkár
Készült a DATORG sokszorosító üzemében - F.v.: SZABÓ GYÖRGY
Megjelent 500 példányban 3/A/5 iv terjedelemben